

Timo Suutari
Kaj Zimmerbauer

Palveluyrittäjäyys, maankäyttö ja asuminen Etelä-Seinäjoen alueella

– Kuntaliitoksen vaikutusten ja tulevaisuuden
kehitysnäkymien tarkastelua

Palveluyrittäjyys, maankäyttö ja asuminen Etelä-Seinäjoen alueella

– Kuntaliitoksen vaikutusten ja tulevaisuuden
kehitysnäkymien tarkastelua

Timo Suutari
Kaj Zimmerbauer

Julkaisija Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
Kampusranta 9
60320 SEINÄJOKI
puh. (06) 4213 300
Telekopio (06) 4213 301
www.helsinki.fi/ruralia/seinajoki

ISBN 978-952-10-3364-3

ISSN 1796-0622

ISBN 978-952-10-3365-0 (verkkoversio)

ISSN 1796-0630 (verkkoversio)

Esipuhe

Meneillään oleva kunta- ja palvelurakennemuutos on aiheuttanut paineita kuntarakenteen muuttamiselle. Kehityksen taustalla on muun muassa väestön keskittymiseen ja ikärakenteen muutokseen liittyviä tekijöitä. Tämä on lisännyt kuntien yhteistyö- ja liitosselvitysten määrää. Viime vuosina myös kuntaliitokset ovat lisääntyneet, ja merkit viittaavat siihen, että liitosten määrä kasvaa tulevaisuudessa. Tällöin liitoksia koskevan seurantatyön merkitys korostuu.

Etelä-Pohjanmaan liiton ja Seinäjoen kaupungin rahoittamassa ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttamassa kuntaliitoksen seurantahankkeessa tarkastellaan vuoden 2005 alussa toteutuneen Seinäjoen ja Peräseinäjoen liitoksen vaikutuksia eri teemojen kautta. Tämä julkaisu on jatkoa hankkeessa toteutetulle lähtötilaselvitykselle, jolla kartoitettiin kuntaliitoksen välittömiä vaikutuksia Peräseinäjoen alueen asukkaiden arkeen.

Kuntayhdistymisprosessin seurantahankkeen viimeisimpänä teemana on tutkittu kuntaliitoksen vaikutuksia Peräseinäjoen alueen yritystoimintaan sekä yleisiä alueen tulevaisuuden näkymiä. Erityisenä mielenkiinnon kohteena on ollut alueen palveluyrittäjäyys. Raportissa on tarkasteltu myös sitä, miten Peräseinäjoen alue voi tulevaisuudessa kehittyä tiettyjen maankäyttöliisten toimenpiteiden, kuten itäisen ohikulkutien, seurauksena. Tähän näkökulmaan liittyy myös asumisen ja sitä kautta palvelutarjonnan leviäminen eteläiselle Seinäjoelle.

Tutkimusraportin ovat kirjoittaneet projektipäälliköt Timo Suutari ja Kaj Zimmerbauer. Raportin ulkoasusta ja viimeistelystä ovat huolehtineet viestintäpäällikkö Jari Eloranta ja julkaisusihteeri Jaana Huhtala. Kiitos kaikille työhön osallistuneille ja prosessissa mukana olleille.

Seinäjoella toukokuussa 2007

Sami Kurki
Johtaja, professori

Sisällys

Tiivistelmä	7
Abstract	9
1 Johdanto	11
1.1 Kuntarakenteen muutos ja kuntien palvelutuotannon haasteet	11
1.2 Palveluyrittäjyys, maankäyttö ja asuminen Etelä-Seinäjoen alueella - selvitystyön lähtöasetelma	13
1.3 Selvityksen menetelmät ja aineistot	16
2 Kaupunkiseudun maankäytön suunnittelun haasteet	17
2.1 Alueen väestönkehitys ja muuttoliike.....	17
2.2 Liikenteellinen asema ja keskeisimmät liikennehankkeet	19
2.3 Eteläisen Seinäjoen asutusrakenteen kehittäminen	21
3 Elinkeinojen kehittäminen Seinäjoen kaupunkiseudulla	24
4 Palveluyrittäjyyden tulevaisuudennäkymät ja palveluiden kehittäminen Etelä-Seinäjoen alueella	26
4.1 Alueen yrittäjien suhtautuminen kuntaliitokseen ja odotukset liitoksen vaikutuksista tulevaisuudessa	26
4.2 Kuntaliitoksen vaikutukset alueen yritysten toimintaedellytyksiin	29
4.3 Alueen palvelutarjonta asukkaiden näkökulmasta.....	31
5 Etelä-Seinäjoen tulevaisuuden skenaariot	34
5.1 Itäisen ohikulkutien vaikutukset Etelä-Seinäjoen alueelle	34
5.2 Asutusrakenteen kehittyminen tulevaisuudessa	35
5.3 Elinkeinojen kehittyminen	40
6 Yhteenveto	42
Lähteet	44
LIITE 1. Tulevaisuustyöryhmäkokoontumisten keskusteluteemat	47
LIITE 2. Eläytymistehtävä	48

Tiivistelmä

Tämä raportti on tuotettu osana Seinäjoki-Peräseinäjoki-kuntayhdistymisprosessin seurantahankkeen toimintaa. Etelä-Pohjanmaan liiton ja Seinäjoen kaupungin rahoittamassa ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttamassa hankkeessa on tarkastelu vuoden 2005 alussa toteutuneen liitoksen vaikutuksia eri teemojen kautta. Tämä raportti tuo esiin palveluihin ja elinkeinoihin liittyvän näkökulman. Raportti on jatkoa hankkeessa toteutetulle lähtötilaselvitykselle (Zimmerbauer & Kahila 2006).

Raportissa on tarkasteltu erityisesti palveluyrittäjyyden tulevaisuuden näkymiä kuntaliitoksen jälkeen. Lisäksi on tarkasteltu sitä, miten Peräseinäjoen alue voi tulevaisuudessa kehittyä tiettyjen maankäyttölistien toimenpiteiden, kuten itäisen ohikulkutien, seurauksena. Tähän näkökulmaan liittyy myös asuminen ja sitä kautta palvelutarjonnan leviäminen Etelä-Seinäjoelle. Yleisenä tavoitteena on ollut hahmottaa, mitkä eri tekijät Etelä-Seinäjoen alueen kehittymiseen vaikuttavat.

Tutkimusaineistona ovat olleet Peräseinäjoen alueen palveluyrittäjien haastattelut sekä kahden tulevaisuustyöryhmän aineistot eläytymistehtävineen. Yrittäjien haastatteluita tehtiin yhteensä 13 kappaletta. Tulevaisuustyöryhmiin osallistui 11 henkilöä. Ryhmän jäsenet edustivat muun muassa Peräseinäjoen asukaslautakuntaa, yrittäjäjärjestöä, Seinäjoen kaupunkia, Seinäjoen seudun elinkeinokeskusta sekä Etelä-Pohjanmaan liittoa. Ryhmän jäsenille annetun eläytymistehtävän tarkoituksena oli saada vastaaja kirjoittamaan omin sanoin, miltä eteläinen Seinäjoki näyttää vuonna 2017. Kerättyjen aineistojen lisäksi raportissa on hyödynnetty lähtötilakyselyn aineistoa sekä *Kaupungin läheisen maaseutuasuminen kehittämisen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos* -hankkeen kysely- ja haastatteluaineistoa.

Tulosten osalta voidaan todeta, että Peräseinäjoen alueen tulevaisuudennäkymät näyttävät aineistojen perusteella myönteisiltä. Näyttää siltä, että kaupunkirakenne kehittyy tulevaisuudessa nimenomaan eteläisen Seinäjoen suuntaan muun muassa itäisen ohikulkutien ja uusien vetovoimaisten asuinalueiden rakentumisen myötä. Alueen kehittymistä vauhdittaisi edelleen kaupan palveluiden kehittyminen Seinäjoen keskustaaajaman eteläpuolelle.

Kuntaliitoksen vaikutukset elinkeinoelämään ja palveluyrityksiin ovat olleet varsin vähäisiä. Kuntaliitoksen on nähty yhtäältä tuoneen jonkin verran lisää byrokratiaa. Toisaalta kuntaliitoksen toivotaan tuovan Peräseinäjoen alueelle sellaisen kasvusysäyksen, joka hyödyttää myös alueen palveluyrittäjiä. Esimerkiksi haastatellut matkailuyrittäjät kokivat, että kuntaliitoksesta on ollut heille hyötyä, sillä matkailijat löytävät heidät nyt paremmin etsiessään majoitusta ja matkailupalveluita Seinäjoelta esimerkiksi erilaisten tapahtumien ajaksi. Pääsääntöisesti yrittäjät kuitenkin kokivat, että merkittäviä muutoksia kuntaliitoksesta ei ole seurannut.

Eläytymistehtäväaineiston perusteella Peräseinäjoki nähdään vuonna 2017 elinvoimaisena paikkana. Asutus on levinnyt Seinäjoen keskustaaajamasta etelään, ja varsinkin Kalajärven ja Peräseinäjoen keskustan alue menestyy. Samoin lentokentän ja itäisen ohikulkutien läheisyydessä asutus lisääntyy liikenneyhteyksien parantuessa. Toisaalta negatiivisena kehityksenä pelättiin asutuksen ja palveluiden osittaista keskittymistä, mikä näkyisi sivukylien näivettymisenä. Keskittyminen vaikuttaisi myös joihinkin kyläkouluihin. Mahdollisilla tulevilla kuntaliitoksilla ei nähty juurikaan olevan vaikutusta eteläisen Seinäjoen kehittymiseen. Kehittymisen nähtiin suurelta osin riippuvan asukkaiden omasta aktiivisuudesta ja aloitteellisuudesta.

Abstract

The present report is part of the monitoring project of the municipal merger of Seinäjoki and Peräseinäjoki. Financed by the Regional Council of South Ostrobothnia and the town of Seinäjoki, the project reviews the effects of the merger that took place at the beginning of 2005. The viewpoint is that of services and industries. This report is a continuation of the initial state report which is also part of the project (Zimmerbauer & Kahila 2006).

In particular, the report examines the prospects of service sector entrepreneurship after the merger. It also considers the possible effects of certain land use measures such as the construction of the eastern bypass on the future development of the Peräseinäjoki region. Related to them is the spreading of the built-up area and, as a result of that, increased availability of services in southern Seinäjoki. The general goal of the report is to outline the various factors affecting the development of southern Seinäjoki.

The research material consists of interviews of service sector entrepreneurs in the Peräseinäjoki area and of the materials of two Futures Working Groups along with related awareness tasks. The Futures Working Groups had a total of 11 members, among them representatives of the Residents' Committee of Peräseinäjoki, the local business organization, the town of Seinäjoki, Seinäjoki business service centre and the Regional Council of South Ostrobothnia. The participants were also asked to describe in their own words how southern Seinäjoki would look like in 2017. Beside the collected material, the present report utilizes the material of the initial state report and the questionnaire and interview material of the project *Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos* (Developing rural living close to a town. Case study of the municipal merger of Seinäjoki and Peräseinäjoki).

In the light of the materials of the present project it can be said that the prospects of the Peräseinäjoki area seem good. In particular, urban structure is likely to develop in the direction of southern Seinäjoki due to the construction of the eastern bypass and attractive new residential areas. The deployment of retailing services south of the town centre would further enhance the development of the region.

The effects of the municipal merger on service sector enterprises and business in general have been relatively small. On the one hand, the respondents estimated that the merger has brought in a measure of added bureaucracy. On the other hand, it was hoped that the merger would give the Peräseinäjoki area an impulse for growth that would benefit the local service sector enterprises. For example, the tourism operators interviewed perceived the merger as beneficial, since tourists were now in a better position to find them when looking for accommodation and services in Seinäjoki during local events. However, the majority of businesses thought that the municipal merger did not bring significant changes to them.

Judging by the research data, Peräseinäjoki in 2017 is seen as a viable place to live in. Housing will have spread south of the Seinäjoki town centre, and in particular, the Kalajärvi area and the central village of Peräseinäjoki will prosper. Improved communications will make for more housing development in the vicinity of the airport and along the eastern bypass. On the down side, it was feared that increased concentration of housing and services would result in withering of more remote villages. Concentration would also affect some village schools. Possible future municipal mergers were seen to have little effect on the development of southern Seinäjoki, whose development was seen to largely depend on the residents' own active participation.

1 Johdanto

1.1 Kuntarakenteen muutos ja kuntien palvelutuotannon haasteet

Kuntaliitosten tarpeellisuudesta ja hyödyistä käydään parhaillaan vilkasta keskustelua. Keskustelun taustalla vaikuttavat erityisesti kuntien mahdollisuudet selviytyä tehtävistään ja vastuistaan. Kuntaliitoskeskustelu onkin osa laajempaa yhteiskunnallista murrosta, jossa kuntien yhteiskunnallinen rooli, toiminnan edellytykset ja hallinnan mahdollisuudet ovat muuttumassa (vrt. Haveri ym. 2003, 14). Kehityskulun taustalla vaikuttaa laajempi aluerakenteen muutos, jossa alueiden välinen kilpailu lisääntyy ja uudet, kansallisvaltiota pienemmät alueet korostuvat aluekehittämisen yksiköinä. Tällaista kehitystä kutsutaan regionalismiksi tai uudeksi regionalismiksi (esim. Keating 1998, Talvitie 2000, Frisken & Norris 2001, Swanström 2001).

Kuntien rooli voidaan nähdä kahtalaisena: yhtäältä kunta on verorahoituksella kuntalaisille palveluja järjestävä organisaatio, jota ohjaa demokratiaan perustuva poliittis-hallinnollinen järjestelmä (palvelukunta), mutta toisaalta se on myös rajattu alue, jossa kuntalaiset asuvat ja johon samastuvat sekä alue, jossa yritykset toimivat (identiteettikunta) (Meklin & Paatelainen 2006, 6 vrt. Haveri ym. 2003, 66–67). Peruskysymys kuuluukin, mikä on nykymuotoisten kuntien tulevaisuus tilanteessa, jossa yhdyskuntarakenteen kehitys muotoutuu entistä selvemmin työssäkäynti-, asumis- ja asioimisalueiden mukaisesti. Tähän liittyen voidaan kysyä, kuinka hyvin nykymuotoiset kunnat vastaavat näitä toiminnallis-taloudellisia alueita. Lisäksi voidaan pohtia, pystytäänkö nykymuotoisen kuntarakenteen puitteissa tarjoamaan järkevimmällä mahdollisella tavalla parhaita mahdollisia palveluita asukkaille.

Viime vuosina osana seutuistumiskehitystä on esitetty, että kunnallinen jaotus on vanhentunut ja että kuntien rajat ovat maantieteellisessä mielessä menettämässä merkitystään. Seutuistumisessa on kyse ennen muuta ihmisten arkielämän ja yritysten toimintojen jäsentymisestä yksittäistä kuntaa laajemmalla alueella eli toiminnallisella seudulla. Toisaalta kannattaa muistaa, että hallintolähtöisesti muodostetut seutukunnat eivät useinkaan vastaa toiminnallisia seutuja, vaikka toiminnallisuus olikin niiden suunnittelun yhtenä lähtökohtana (Zimmerbauer 2005). Joka tapauksessa elintapojen muutosten sekä parempien liikenneyhteyksien vuoksi kuntalaisten elämä on laajentunut asumisen, työn, palvelujen ja tavaroiden hankinnan sekä vapaa-ajan vieton suhteen kotikuntaa suuremmalle alueelle. (Haveri ym. 2003, 34.)

Suomen kuntaliitto on julkaissut tutkimuksen, joka käsitteli kunta-alan toimijoiden ja asiantuntijoiden käsityksiä kuntarakenteen tulevaisuuden muutostarpeista. Tutkimuksessa todettiin, että kuntien toimintaympäristön muutosten nähdään vaikuttavan pääsääntöisesti siihen suuntaan, että kuntakoon tulisi suurentua. Voimakkaimmin tähän suuntaan ajavat kuntien lisääntynyt kustannusvastuu palveluista, muuttoliikkeen kiihtyminen, tarve kuntien elinkeinopolitiikan ja alueiden kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä kuntien valtionosuuksien väheneminen. Kuntakoon pienentämiselle ja kuntien määrän lisääntymiselle loisi tarvetta lähinnä huoli kuntademokratian toteutumisesta ja kuntalaisten äänestysaktiivisuuden vähenemisestä. (Haveri ym. 2003.)

Kuntaliitoksia on tavallisesti perusteltu palvelutuotannon tehostumisella eli palveluiden yksikkökustannusten pienentymisellä. Taustalla on ollut monien kuntien huono taloudellinen tilanne, jossa heikosti menestyvillä kunnilla on ollut vaikeuksia ylläpitää edes lakisääteisiä tehtäviään (Haveri 2002). Tällöin kuntaliitos on nähty ainoana vaihtoehtona edes kohtuullisen palvelurakenteen turvaamiseksi. Haverin (emt., 8) mukaan kuntaliitosten perusteena on käytetty myös maankäyttöön ja suunnitteluun liittyviä etuja sekä niin sanotun vapaamatkustajaongelman poistumista.

Meneillään olevan kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tavoitteena on kunnallisen demokratian lähtökohdista vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta, kehittää palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjakoa siten, että kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämisen ja tuottamisen sekä kuntien kehittämiseen rakenteellinen ja taloudellinen perusta on vahva. Tarkoituksena on siis parantaa tuotavuutta ja hillitä kuntien menojen kasvua sekä luoda edellytyksiä kuntien järjestämien palveluiden ohjauksen kehittämiseksi.

Kunta- ja palvelurakenneuudistusta ohjaamaan laaditun puitelakiesityksen mukaan kunnan tulee muodostua työssäkäyntialueesta tai muusta sellaisesta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta. Kunta- ja palvelurakenneuudistus sisältääkin voimakkaan viestin ja houkuttimet kuntarakenteen kehittämiseksi. Tällä hetkellä maassa on meneillään ennätysmäärä selvityksiä kuntien mahdollisista yhdistymisistä tai muunlaisista yhteistyömahdollisuuksista. Ennuste onkin, että kuntien määrä tulee lähivuosina oleellisesti vähenemään ja kilpailu alueiden ja seutukuntien välillä lisääntyy. Yksi merkki kehityksen suunnasta on 16 pääkaupunkiseudun ulkopuolella olevalle kaupungille puitelakiesityksessä asetettu velvoite laatia suunnitelma siitä, miten kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan. Seinäjoen kaupunki on käynnistänyt neuvottelut kahdeksan kunnan kanssa kaupunkiseutusunnitelman laadinnasta. Puitelain veloituksessa mainitut kunnat ovat Seinäjoki, Ilmajoki, Lapua, Nurmo ja Ylistaro minkä lisäksi mukana ovat Alavus, Jalasjärvi, Kuortane ja Kurikka. Lisäksi on tehty Seinäjoki-Nurmo-Ylistaro-kuntaliitosta sekä isäntäkuntamallia selvittänyt työ, joka on myös keskeinen osa kaupunkikeskusselvitystä. Julkaistussa raportissa päädyttiin ehdottamaan näiden kolmen kunnan yhdistymistä. (selvitystyöstä enemmän Meklin & Paatelainen 2006).

Viime aikoina kuntaliitoskeskusteluissa palveluiden tuottamiseen liittyvä näkökulma on saanut rinnalleen niin sanotun kilpailukykyäkökulman, jolla tarkoitetaan sitä, että kuntaliitoksia perustellaan palvelutuotannon tehostamisen sijaan kilpailukykyyn lisääntymisellä. Tällöin kuntaliitosten avulla haetaan ennen kaikkea suuruuden tuomaa painoarvon lisääntymistä ja parempaa asemaa kamppailtaessa esimerkiksi yritysten ja osaajien sijoittumisesta. Kuntien, seutujen ja eritoten kaupunkiseutujen on nähty olevan kilpailutilanteessa, jossa taistellaan investoinneista, yritysten sijoittumisesta, asukkaista ja osaavasta työvoimasta niin kansallisella kuin myös kansainvälisellä tasolla (esim. Kostiainen 2001). Kiristyvän kilpailun myötä alueiden vetovoimatekijöihin on ollut pakko kiinnittää entistä enemmän huomiota, sillä alueiden jako "voittajiin" ja "häviäjiin" toteutuu sen mukaan, kuinka ne onnistuvat houkuttelemaan investointeja ja osaamis-pääomaa luokseen ja muodostumaan erilaisten verkostojen solmukohdiksi (mm. Heikkinen 1998). Näkyvyys- ja vetovoimakilpailussa kaupunkiseutujen kilpailun painopiste on siirtynyt yritysten sijoittumisesta käytävästä kilpailusta asumista tukevaan toimintaan, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että alueelle muuttaville ihmisille tarjotaan parempia etuja, millä pyritään houkuttelemaan osaavaa työvoimaa alueelle.

Alueiden välisen kilpailun korostuessa myös alueellinen imagotyö on voimistunut. Kunnat ovat muiden alueiden ohella aktivoituneet markkinoinnissa ja pyrkineet korostamaan omia vetovoimatekijöitään. Samalla kaupunkiseuduille on luotu uusia hallinnon ja hallinnan malleja, jotka perustuvat usein tapauskohtaisiin yhteistyö-, kumppanuus- ja verkostosuhteisiin eri yhteistyötahojen kanssa. Tällaisiin koalitioihin voi kuulua paikallishallinnon lisäksi myös muita toimijoita, kuten elinkeinoelämän ja järjestösektorin edustajia. (Airaksinen ym. 2005, 33–34.)

Seinäjoen ja Peräseinäjoen yhdistyminen uudeksi Seinäjoen kaupungiksi vuoden 2005 alussa toi Seinäjoen kehittämistyölle moninaisia haasteita. Myös tulevaisuuden kehityksen reunaehtoihin vaikuttaa kuntarakenteen muutos ja kuntarajojen sopeuttaminen. Tulevaisuuden Seinäjoki voi olla hallinnollisilta rajoiltaan hyvin erilainen kuin nyt, ja on mahdollista, että alueella tapahtuu lähivuosina uusia kuntaliitoksia. Prosessi siis jatkuu.

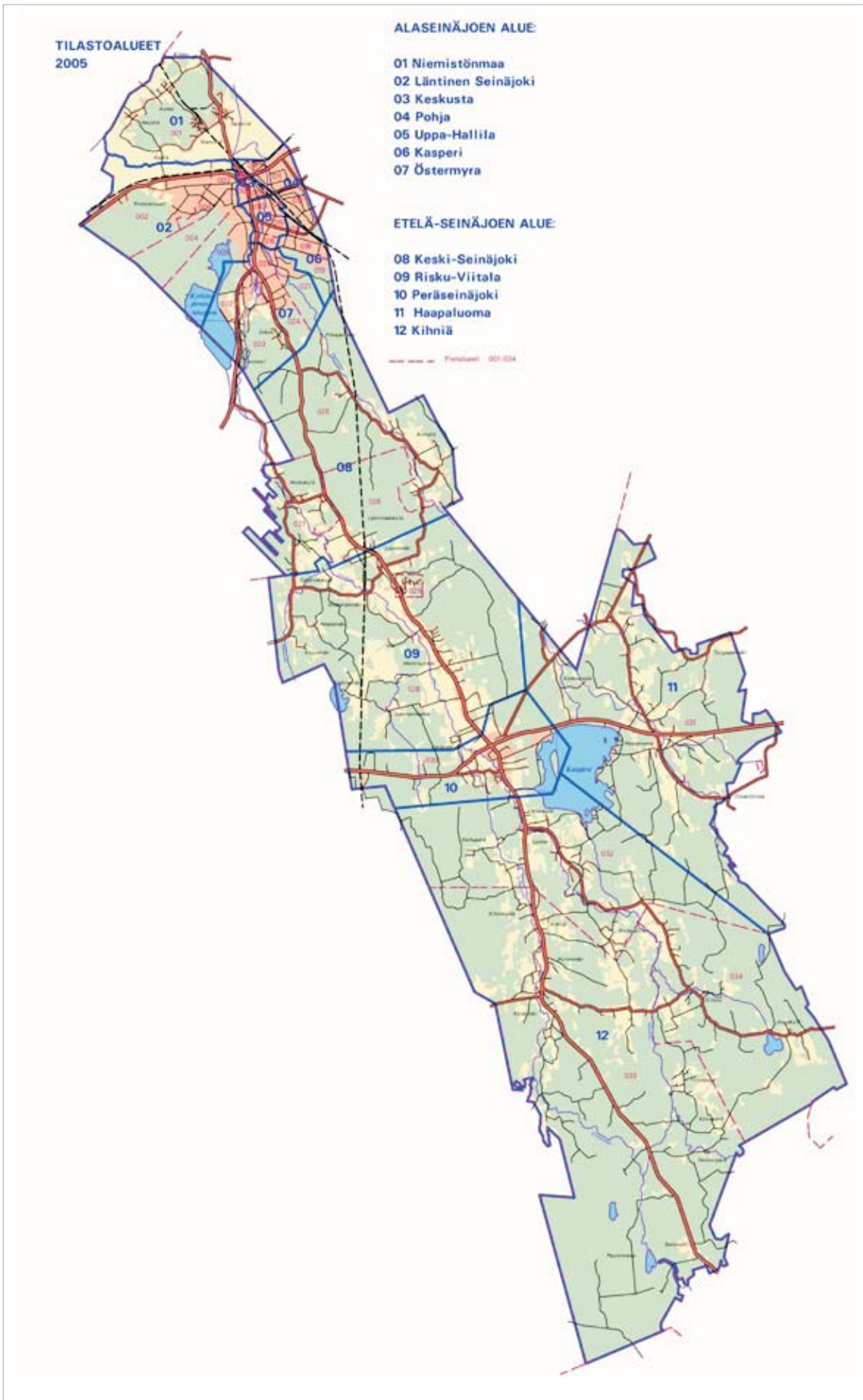
1.2 Palveluyrittäjyys, maankäyttö ja asuminen Etelä-Seinäjoen alueella -selvitystyön lähtöasetelma

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttaman Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntayhdistymisprosessin seurantahankkeen ensimmäisenä osana tehtiin vuoden 2005 lopussa niin sanottu lähtötilaselvitys, jossa kartoitettiin vuoden 2005 alussa tapahtuneen liitoksen välittömiä vaikutuksia Peräseinäjoen alueen asukkaiden arkeen. Selvitys toteutettiin kyselytutkimuksena Peräseinäjoen alueen asukkaille, ja siihen vastasi 574 Peräseinäjoen alueen täysi-ikäistä asukasta. Selvityksen tulokset on raportoitu erillisessä julkaisussa (Zimmerbauer & Kahila 2006). Selvityksessä oli kolme näkökulmaa: alueen asukkaiden kuntaidentiteetin kokeminen ja kuntaliitoksen vaikutukset omaan asuinkuntaan samastumiseen, käsitykset kuntapalveluista ja liitoksen vaikutukset palveluihin sekä kuntaliitosprosessiin liittyvät tunteet ja odotukset ennen ja jälkeen liitoksen (emt. 19). Keskeisenä selvityksen tuloksena voidaan pitää sitä, että kuntaliitoksesta ei näyttänyt seuranneen merkittäviä muutoksia Peräseinäjoen alueen asukkaiden arkeen eikä asukkaiden paikallinen identiteetti näyttänyt heikentyneen liitoksen jälkeen.

Nyt käsillä oleva raportti on jatkoa Seinäjoki-Peräseinäjoki kuntayhdistymisprosessin seurantatutkimukselle. Tämä seurantahankkeen toinen vaihe eli niin sanottu *Pamaus-hanke* (palveluyrittäjyys, maankäyttö ja asuminen) on toteuttanut seurannan elinkeinotoiminta ja palvelut -teemaa, ja erityistä huomiota on kiinnitetty Peräseinäjoen alueen palveluyrittäjyyden tulevaisuuden näkymiin. Rajaus on ollut palveluyrittäjyydessä, eikä näin ollen kunnallisia palveluita ole tarkasteltu tässä raportissa muuta kuin siltä osin kuin ne liittyvät yrittäjyyden tukemiseen.

Toisena keskeisenä näkökulmana on ollut se, miten Seinäjoen kaupunki voi maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen avulla edesauttaa asutuksen ja yrittäjyyden kehittymistä erityisesti Keski-Seinäjoen, Risku-Viitalan ja Peräseinäjoen keskustaaajaman tilastoalueilla.

Peräseinäjoen ja Seinäjoen kuntaliitos ja kuntarakenteen tulevaisuuden muutokset tuovat uusia haasteita kaupunkisuunnitteluun. Seinäjoen eteläisen osan kehitykseen vaikuttavat myös esimerkiksi suunnitteilla oleva itäinen ohikulkutie sekä Seinäjoen lentokentän laajennus. Samaan aikaan Seinäjoen väkiluku kasvaa edelleen. Haastavana kysymyksenä on kasvun sijoittuminen kaupungin sisällä. Näyttää siltä, että jatkossa väestönkasvua pyritään ohjaamaan juuri Seinäjoen eteläisiin osiin. Tällöin avainasemaan nousee alueen hyvä saavutettavuus sekä kilpailutekijät muihin vastaaviin alueisiin verrattuna. Luonnollisesti kasvun edellytyksiä ovat myös sopivan tonttimaan saatavuus ja riittävä alueellinen palvelutarjonta.

Kuva 1. Seinäjoen tilastoaluekartta. (Seinäjoen kaupunki, karttapalvelut)

Näitä teemoja on tarkasteltu selvityksessä kahden eri kokonaisuuden kautta, jotka ovat:

- palveluyrittäjyyden kehittymisen edellytykset eteläisen Seinäjoen ja erityisesti Peräseinäjoen keskustaajaman alueilla,
- maankäytön suunnittelun merkitys eteläisen Seinäjoen väestön ja elinkeinotoiminnan kasvulle.

Ensimmäisessä kokonaisuudessa on keskitytty tarkastelemaan Peräseinäjoen keskustaajaman palvelutarjontaa ja sen kehittymisedellytyksiä. Tarkoituksena on ollut selvittää, miten alueella toimivat yrittäjät kokevat kuntaliitoksen vaikutukset sekä millaisena yrittäjät näkevät oman tulevaisuutensa ja toimintaedellytyksensä. Keskeistä on ollut tarkastella kuntaliitoksen hyötyjä ja haittoja yritystoiminnan näkökulmasta sekä liitokseen liittyviä tulevaisuuden odotuksia. Tutkimuksen näkökulma on näin ollen ollut yrittäjälähtöisempi verrattuna aiempaan Peräseinäjoen palvelutarjontaa koskeneeseen tutkimukseen (Paloheimo 2000).

Toisessa kokonaisuudessa keskeistä on tulevaisuuden skenaarioiden hahmottelu. Tavoitteena on ollut tarkastella, miten erityisesti Keski-Seinäjoen ja Risku-Viitalan alueille kohdistuvat muutokset vaikuttavat näiden alueiden sekä Peräseinäjoen keskustaajaman kehittymiseen. Tulevaisuuden keskeiset hankkeet, kuten Seinäjoen itäisen ohikulkutien syntyminen sekä Seinäjoen lentokentän laajennus, voivat synnyttää alueelle logistisia solmukohtia, joihin tulevaisuudessa voi kehittyä myös työpaikkoja ja asutusta. Tällöin kasvu voi säteillä myös Peräseinäjoen keskustaajamaan. Toisaalta vaihtoehtona on myös se, että solmukohdat kasvavat keskustaajaman kustannuksella, jolloin palveluyrittäjyys kääntyy laskuun. Olennainen kysymys onkin, miten Seinäjoen kaupunki voi kaavoituksen ja elinkeinopolitiikan avulla parhaiten turvata myös Peräseinäjoen alueen hyötymisen mainituista prosesseista. Lisäksi tulevaisuuden skenaarioita hahmoteltaessa on otettava huomioon mahdolliset tulevat kuntaliitokset ja niiden oletettavat heijastusvaikutukset Peräseinäjoen alueen kehitykseen.

Kyseessä on erilaisten vaihtoehtoisten tulevaisuuksien hahmottaminen tulevaisuudenkuvien eli skenaarioiden avulla. Skenaariot ovat ikään kuin tarinoita tulevasta tilanteesta ja siihen johtavasta kehityksestä. Olennaista skenaarioissa ei ole niiden ennusteluonne vaan pikemminkin se, että niiden avulla varaudutaan erilaisiin mahdollisiin kehityskulkuihin. Kyse ei siis ole ennusteista, vaan skenaariot ovat oletuksiin perustuvia toisiaan seuraavien tapahtumien kuvauksia. (vrt. Rubin 2002.)

Selvitystyön keskeisenä tavoitteena on ollut hahmottaa sitä, millaisia vaihtoehtoja Seinäjoen eteläisen osan ja erityisesti Peräseinäjoen keskustaajaman kehittymisessä on ja mitkä eri tekijät kehitykseen vaikuttavat. Selvitys myös jäsentää asutuksen ja palveluyrittäjyyden kehittymisen alueellisia mekanismeja ja riippuvuussuhteita. Käsillä oleva raportti ei ole varsinainen strategiapaperi, mutta se tuo esiin erilaisia näkökulmia ja intressejä, joita alueen kehittämiseen liittyy. Raportti on koostettu tulevaisuustyöryhmän tuloksista ja Pamaus-hankkeen muissa osioissa kerätystä haastatteluaineistosta sekä aiempien tutkimusten tuloksista. Raportin perusteella kehittämistoimenpiteitä voidaankin paremmin suunnata haluttuun suuntaan ja hahmoteltavat kehityskulut auttavat osaltaan myös strategisessa päätöksenteossa.

Mainittakoon, että tässä raportissa Etelä-Seinäjoesta puhuttaessa tarkoitetaan kuvassa 1 määriteltyä Keski-Seinäjoen, Risku-Viitalan, Peräseinäjoen, Haapaluoman ja Kihniän muodostamaa aluetta. Samaa alueeseen viitataan raportissa esiintyvällä käsitteellä eteläinen Seinäjoki. Tarkasteltavat prosessit liittyvät ennen kaikkea Seinäjoen keskustaajaman ja Peräseinäjoen keskustan väliseen alueeseen.

1.3 Selvityksen menetelmät ja aineistot

Keskeistä on ollut tarkastella kuntaliitoksen hyötyjä ja haittoja yritystoiminnan näkökulmasta sekä liitokseen liittyviä tulevaisuuden odotuksia. Monitahoista ilmiötä selittämään on tarvittu erilaisia aineistoja, joista tärkeimmät ovat palveluyrittäjien haastatteluaineisto ja tulevaisuustyöryhmien aineisto. Alueen palveluyrittäjien sekä yrittäjähdistysten edustajien kohdalla tutkimusmenetelmänä ovat olleet teemahaastattelut. Haastatteluita tehtiin kesällä 2006 yhteensä 13 kappaletta ja niiden kesto vaihteli puolesta tunnista tuntiin. Haastattelut tehtiin yhtä lukuun ottamatta henkilökohtaisina haastatteluina paikan päällä.

Palveluyrittäjyyden tulevaisuuden näkymiä kartoittavien haastattelujen lisäksi järjestettiin marras–tammikuun 2006–2007 aikana kaksi tulevaisuustyöryhmäistuntoa, joissa pohdittiin sitä, miten Eteläisen Seinäjoen alue kehittyy lähitulevaisuudessa ja mitkä asiat vaikuttavat olennaisesti alueen kehitykseen. Näiden työryhmäistuntojen tavoitteena oli tuottaa materiaalia vaihtoehtoisten kehityskulkujen eli skenaarioiden hahmottelemiseksi. Keskusteluteemoina olivat muun muassa maankäytön ratkaisut Eteläisen Seinäjoen alueella, tulevien tielinjausten merkitys (itänen ja pohjoinen ohikulkutie), tulevaisuuden elinkeino- ja palvelurakenne sekä mahdollisten tulevien kuntaliitosten vaikutus alueen kehitykseen.

Tulevaisuustyöryhmiin kutsuttiin puhelimitse ja sähköpostilla 11 avainhenkilöä, jotka edustivat seuraavia tahoja:

- Peräseinäjoen asukaslautakunta
- Alueen kylien edustajia
- Yrittäjäjärjestö
- Vähittäiskaupan edustaja
- Seinäjoen kaupunki
- Seinäjoen seudun elinkeinokeskus
- Etelä-Pohjanmaan liitto

Kummallekin kokoontumiskerralle laadittiin teemarungot sekä taustapaperi keskustelujen pohjaksi (ks. keskusteluteemat liitteenä 1). Nämä lähetettiin osallistujille etukäteen tutustuttaviksi. Kokoon-tumiset olivat kestoltaan noin 2–3 tuntia ja luonteeltaan melko vapaamuotoista keskustelua. Ensimmäinen kokoontumiskerta eteni siten, että tutkijat kertoivat aluksi kokoontumisen tarkoituksesta. Tämän jälkeen kaupungin edustaja esitteli alustukseksi alueen maankäytön suunnitelmia ja tulevia tielinjauksia, minkä jälkeen keskusteltiin teemarungon puitteissa. Toisessa kokoontumisessa käytiin läpi erityisesti sitä, mitä pitää tehdä, jotta alueen kehityksen kannalta tavoiteltavaan tilanteeseen päästäisiin tai millä toimenpiteillä voidaan ennaltaehkäistä mahdollisia ongelmia ja uhkakuvia.

Ensimmäisen kokoontumiskerran lopuksi osallistujille annettiin täytettäväksi lyhyt kirjoitustehtävä, jossa oli sovellettu niin sanottua eläytymismenetelmää. Kirjoitustehtävän tarkoituksena oli, että vastaaja kirjoittaa omin sanoin lyhyen ja vapaamuotoisen kuvauksen siitä, millainen alue eteläinen Seinäjoki olisi vuonna 2017 (ks. liite 2).

Yhtenä aineistona koko Pamaus-hankkeessa on käytetty myös *Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos*-hankkeen kysely- ja haastatteluaineis-toa. Hankkeessa on toteutettu kysely, jossa on selvitetty Seinäjoelta maakunnan muihin kuntiin muutta-neiden näkemyksiä maaseutumaisesta asumisesta, kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksesta sekä palveluiden käytöstä ja tarpeesta. Aineisto tuo selvitykseen myös asukaslähtöisen näkökulman.

2 Kaupunkiseudun maankäytön suunnittelun haasteet

2.1 Alueen väestönkehitys ja muuttoliike

Vuonna 2004 Etelä-Pohjanmaan väkiluku kasvoi ensi kertaa 11 vuoteen, mutta vuonna 2005 väestötappio oli noin 260 henkeä ja vuonna 2006 puolestaan 194 henkeä. Väestöltään kasvavia kuntia ovat pitkään olleet Nurmo ja Seinäjoki, ja ennusteiden mukaan näin on myös tulevaisuudessa. Vuonna 2006 Nurmon väkimäärän kasvu oli 2,74 % ja Seinäjoen 0,95 %. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2030 Seinäjoen seudun asukasluku olisi 6200 henkeä suurempi kuin vuonna 2003 kasvaen 7 %. Näin ollen se olisi ainoa seutukunta, jonka väestö kasvaisi. (Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava, kaavaselostus 23.5.2005, 8; Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2030, 14, 19; Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010, 8; Ilkka 19.1.2007.)

Ennusteiden mukaan Seinäjoen kaupunkiseudun väestömäärä siis kasvaa lähitulevaisuudessakin. Seinäjoen, Nurmon ja Ylistaron yhdistymisselvityksen yhteydessä on pohdittu alueen väestön ja työpaikkamäärän kasvunäkymiä. Seinäjoen ja mahdollisten liitosalueiden osalta oletuksena on vuotuinen 1,5 %:n väestönkasvu. Kaupunkiseudulle asetettu kasvutavoite on tilastokeskuksen ennustetta korkeampi, ja käytännössä tämä merkitsisi vuoden 2006 alun tilanteeseen nähden noin 5000 hengen asukasluvun lisäystä vuoteen 2012 mennessä ja noin 9000 hengen lisäystä vuoteen 2015 mennessä. Seinäjoki-Nurmo-Ylistaro-alueen asukasluku olisi vuonna 2012 noin 59 000 asukasta ja vuonna 2015 jo noin 62 000 asukasta. Sama 1,5 %:n kasvu koskee myös työpaikkojen lisäystä. Tähän antaa osviittaa se, mitkä ovat yksittäisten kuntien kasvuprosentit tällä hetkellä ja mihin kasvu kuntien sisällä sijoittuu. Tilastotietojen mukaan vuosien 1995–2005 aikana Seinäjoen väkiluku on kasvanut 10,1 % ja Nurmon väkiluku 16,9 %. Ylistarossa asukasmäärä on vastaavana ajanjaksona vähentynyt 5,2 %. Oletettavaa on, että nykyinen kasvu tapahtuu eniten Seinäjoen ja Nurmon alueilla ja että Ylistaron kohdalla kyse on asukasluvun vähenemisestä tai korkeintaan sen jäämisestä nykyiselle tasolle. (vrt. Etelä-Pohjanmaan alueellinen ennakointi 2006; Meklin & Paatelainen 2006, 45.)

Vuoteen 2012 mennessä nykyiset asuinalueet riittävät Seinäjoella kasvulle, mutta sen jälkeen kantakaupungin rakenteen tiivistämisen ohella on kehitettävä entistä voimakkaammin myös eteläisen Seinäjoen aluetta. Seinäjoen seudulla erityisesti Ilmajoki näyttää hyötyvän kasvusta ja esimerkiksi lapsiperheitä muuttaa Ahonkylään. Mahdolliset tulevat kuntaliitokset voivat vaikuttaa koko alueen kasvutavoitteeseen ja kasvun suuntautumiseen eri tavoin. Yhtäältä kasvu voi keskittyä entistä voimakkaammin Seinäjoen ja Nurmon tietyille alueille, mutta toisaalta kasvua voitaisiin pyrkiä ohjaamaan myös Ylistaron suuntaan. On lisäksi mahdollista korostaa Seinäjoen ja Vaasan läheisyyttä, jolloin myös Ylistaro voisi hyötyä Seinäjoen seudun kasvusta. Toisaalta Leinamo (2004, 126) toteaa kuntaliitoksia käsittelevässä tutkimuksessaan, että kuntaliitos ei sinänsä vaikuta väestön määrään yhdenmukaisella tavalla vaan esimerkiksi osassa tutkimuksen kohteena olleista viidestä liitoskunnasta väestökato jatkui ja osassa asukasluku jatkoi kasvuaan. Kyse onkin enemmän siitä, miten keskuskuunta kasvattaa omaa vaikutusalueitaan ja miten tämä kehitys ruokkii vastakaupungistumista ja lisää pendelöintiä.

Käsitteenä vastakaupungistumisella on eurooppalaisissa ja yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa kuvattu yleensä kaupungin ja maaseudun välillä tapahtuvaa muuttoliikettä (esim. Stockdale ym. 2000, Mitchell 2003) tarkoittaen lyhyesti määriteltynä kaupungissa asuvien ihmisten muuttoa kaupunkimaisten taajamien ulkopuolelle ja kaupunkialueen väestön vähenemistä. Suomessa ilmiö on toteutunut valikoivana alueellisenä keskittymisenä esimerkiksi Seinäjoen kaltaisiin pieniin ja keskisuuriin keskuksiin sekä kaupunkikasvun paikallisena hajautumisena ympäröivälle maaseudulle (Vartiainen 1990). Kehi-

tyksen seurauksena elämäntavat ja ympäristöt muuttuvat kaupunkimaisemmiksi myös kaupunkien läheisellä maaseudulla. Kaupungin lähialueiden kasvua ja vaikutusalueen laajentumista nimitetään myös seutuistumiseksi.

Asutuksen ja yritystoiminnan keskittyminen kaupunkikeskuksiin on johtanut kaupunkitilan supistumiseen ja maanhinnan kohoamiseen. Kaupunkien läheiset alueet ovat tulleet yhä suosituimmiksi etenkin asuinalueina, sillä kaupungeissa ei ole tarjolla riittävästi kohtuuhintaista tonttimaata omakotiasumisesta suosiville suomalaisille. Maaseudun houkuttelevuus asuinympäristönä ei ole kuitenkaan lisääntynyt pelkästään edullisemmän kustannustason takia. Maaseutu houkuttelee muuttajia esimerkiksi turvallisuudella ja rauhallisuudella (esim. Kytö ym. 2006). Maallemuuton tavallisimpia houkuttimia ovat myös asumisen väljyys sekä luonnonkauniit asuinympäristöt. Suosiota ovat nostaneet varsinkin kaupungin läheiset maaseutualueet sekä sellaiset ydinmaaseudun alueet, joilta voidaan pendelöidä kaupunkiin. Ennen kuntaliitosta Peräseinäjoen kanssa Seinäjoelta ovat tällaiset vetovoimaiset ydinmaaseudun alueet suurelta osin puuttuneet.

Maan sisäistä muuttoliikettä ja nimenomaan muuttoa maaseutumaisiin kuntiin on tutkittu viime vuosina paljon. Tutkimusten näkökulmat ovat vaihdelleet maaseudun vetovoimatekijöistä ja kuntien palvelutarjonnasta muuttajien motiiveihin ja preferensseihin. Tutkimusten taustalla on ollut toisaalta huoli maaseutumaisten kuntien väkiluvun vähenemisestä ja toisaalta orastavat lupaukset maaseutu-asumisen "tulemisesta" ja suurten ikäluokkien laajamittaisesta maallemuutosta. Maallemuuton lisääntymisen on nähty johtuvan elämäntapoihin ja -tyyleihin liittyvistä tekijöistä, työelämän joustavuudesta ja etätyömahdollisuuksista, asumispreferenssien muutoksista tai suurten ikäluokkien maalle paluusta. Maallemuuttohalukkuutta selvittäneissä tutkimuksissa on saatu sikäli ristiriitaisia tuloksia, että osassa tutkimuksista muuttohalukkuutta ovat osoittaneet eniten nuoret, kun taas uudemmissa tutkimuksissa tärkeimpänä maallemuuttajaryhmänä on nähty kasvavat lapsiperheet tai työelämästä irrottautuvat aikuistaloudet (Leinamo 2003, 24–25). Kuitenkin Leinamo (emt., 26, 67) huomauttaa, että vaikka kiinnostusta maallemuuttoon on olemassa ja vaikka eläkeläisten maallemuutto tulee ilmeisesti lähitulevaisuudessa lisääntymään, on muuttoliikkeen kokonaismäärään suhteutettuna eläkeikäisten muutto kuitenkin ollut varsin vähäistä.

Ihmisten asumispreferenssit vaihtelevat iän ja elämänvaiheen mukaan. Ratkaisut maallemuuttoon tapahtuvat helpoiten kahdessa elämänvaiheessa: kun perhe kasvaa ja kun perheen lapset ovat jo muuttaneet pois ja vanhemmat eläköityvät. Tällöin puhutaan niin sanotuista elämänvaihemuuttajista (Pekkanen ym. 1997, 40). Nuoret, perheen perustamisvaiheessa olevat, hakeutuvat väljimmille alueille ja etsivät sopivan asuinpaikan lasten ehdoilla. Asuinpaikan valinnassa korostuu, että lapsilla on mahdollisimman turvallinen kasvuympäristö lähellä koulua ja harrastusmahdollisuuksia. Muut palvelut eivät vaikuta ratkaisevasti asuinpaikan valintaan, sillä asiointi hoidetaan työmatkojen ohessa. Juuri eläkeiän saavuttaneet puolestaan palaavat mielellään omaan tai puolison entiseen kotikuntaan eläkepäiviä viettämään. Iäkkäämmät ja nuoret sitä vastoin hakeutuvat keskuksiin lähelle palveluja.

Seinäjoelta muihin Etelä-Pohjanmaan kuntiin muuttaneita koskeneessa tutkimuksessa kävi ilmi, että muuttajat ovat tyypillisimmin nuoria, perheen perustamisvaiheessa olevia. Asuinpaikan valinnassa heille on ollut ratkaisevaa elämänvaiheeseen sopivan paikan löytyminen. Tärkeinä asioina maaseudulla asumisessa pidettiin rauhallisuutta, luonnonympäristöä ja väljää asumista. Nuorille perheille tärkeimmät lähipalvelut ovat ala-asteen koulu ja päivähoitopaikat. Päivittäistavarapalvelut ja muut palvelut pystytään hankkimaan asuinalueen ulkopuolelta. (Heiskanen & Kahila 2006.)

Sukkulointi (pendelöinti) keskittyy merkittävältä osin Seinäjoen seudulle. Kaikki yli 200 henkilön sukukulointivirrat kulkevat maakuntakeskuksen ja lähikuntien välillä. Eniten Seinäjoelle pendelöidään Nurmossa, toiseksi suurimpana pendelöintikuntana on Ilmajoki, sitten Lapua ja Ylistaro (taulukko 1). Näistä kunnista Lapuan pendelöintimäärät ovat kasvaneet suhteellisesti eniten verrattaessa vuosia 2001 ja 2003. Pohjanmaan maakunnasta Seinäjoella käydään töissä eniten Vaasasta ja Isostakyröstä. Muualla asuvat miehittävät Seinäjoen työpaikoista lähes 40 %. Nurmossa lähes joka toiseen työpaikkaan on palkattu ulkopaikkakuntalainen (48 %). Edellä kuvattu kertoo, miten ihmisten liikkuvuus on lisääntynyt eikä pidempiä työmatkoja kaihdeta. (Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava, kaavaselostus 23.5.2005, 12; Etelä-Pohjanmaan alueellinen ennakointi 2006.)

Peräseinäjoelta tapahtuvan pendelöinnin ongelmina koetaan muun muassa välimatka kaupunkikeskustaan, hankalat yhteydet Seinäjoen pohjoispuolelle sekä se, että Peräseinäjoen eteläpuolella ei ole suurempaa keskusta, jonne voitaisiin kulkea töissä. (vrt. Heiskanen & Kahila 2006, 49.)

Taulukko 1. Vuosien 2001 ja 2003 pendelöintilukuja:

	2001	2003	
Seinäjoki–Nurmo	1007	982	henkilöä
Nurmo–Seinäjoki	2195	2389	henkilöä
Seinäjoki–Ilmajoki	230	292	henkilöä
Ilmajoki–Seinäjoki	1128	1218	henkilöä
(Seinäjoki–Peräseinäjoki)	88	-	henkilöä
(Peräseinäjoki–Seinäjoki)	263	-	henkilöä
(Peräseinäjoki–Nurmo)	46	-	henkilöä

Kytö ym. (2006, 6) näkevät, että keskeiseksi kysymykseksi maaseudun kehittämisessä osana elinkeinopolitiikkaa nousee suunnitelmallinen asumisen ja asuinympäristön laatuun panostaminen eli sellaisen asuin- ja elinympäristön luominen, joka vetää maalle uusia asukkaita ja pitää heidät siellä. Kyse on oikeastaan elinkeinopolitiikan laajentumisesta innovaatiopolitiikan suuntaan, jolloin hyvä asuin- ja elinympäristö toimii tehokkaana innovaatioympäristön keskeisenä elementtinä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että edistetään sellaisen elinympäristön rakentamista, joka houkuttelee oikeanlaisia työvoimaa ja tukee ihmisten viihtymistä. Vastakaupungistumisen tai seutuistumisen prosesseissa maaseutumaisen alueiden mahdollisuutena on nimenomaan tarjota hyviä asuinympäristöjä osana innovaatioympäristöjen kehittämistä.

2.2 Liikenteellinen asema ja keskeisimmät liikennehankkeet

Etelä-Pohjanmaan liikennemaantieteellinen sijainti on varsin hyvä. Etelä-Pohjanmaan liikennettä leimaa asutusrakenteen hajakeskitetty ja nauhamainen luonne. Maakunnan asutus sijoittuu huomattavalt osiltaan VT 19:n tuntumaan. Maakunnan asukkaista noin kolmasosa ja työpaikoista lähes 40 % sijaitsee alle kolmen kilometrin etäisyydellä tiestä (Valtateiden 19 ja 18 rakentamisen aluetaloudelliset vaikutukset 2005, 16–20). Etelä-pohjoissuuntaiset päätiet ja päärata halkovat maakuntaa ja kytkevät sen osaksi valtakunnallisia ja eurooppalaisia verkostoja. Lisäksi nopeasti kehittyvä Seinäjoen lentoasema tarjoaa hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle ja liityntämahdollisuudet kansainvälisiin lentoreittei-

hin. Maakunnan suotuisan sijainnin ovat huomanneet myös logistiikkapalveluja tarjoavat yritykset. Esimerkiksi Seinäjoen lentoaseman yhteyteen on rakenteilla lentoliikenne- ja maaliikenneterminaali. (Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010, 20, 43–44.)

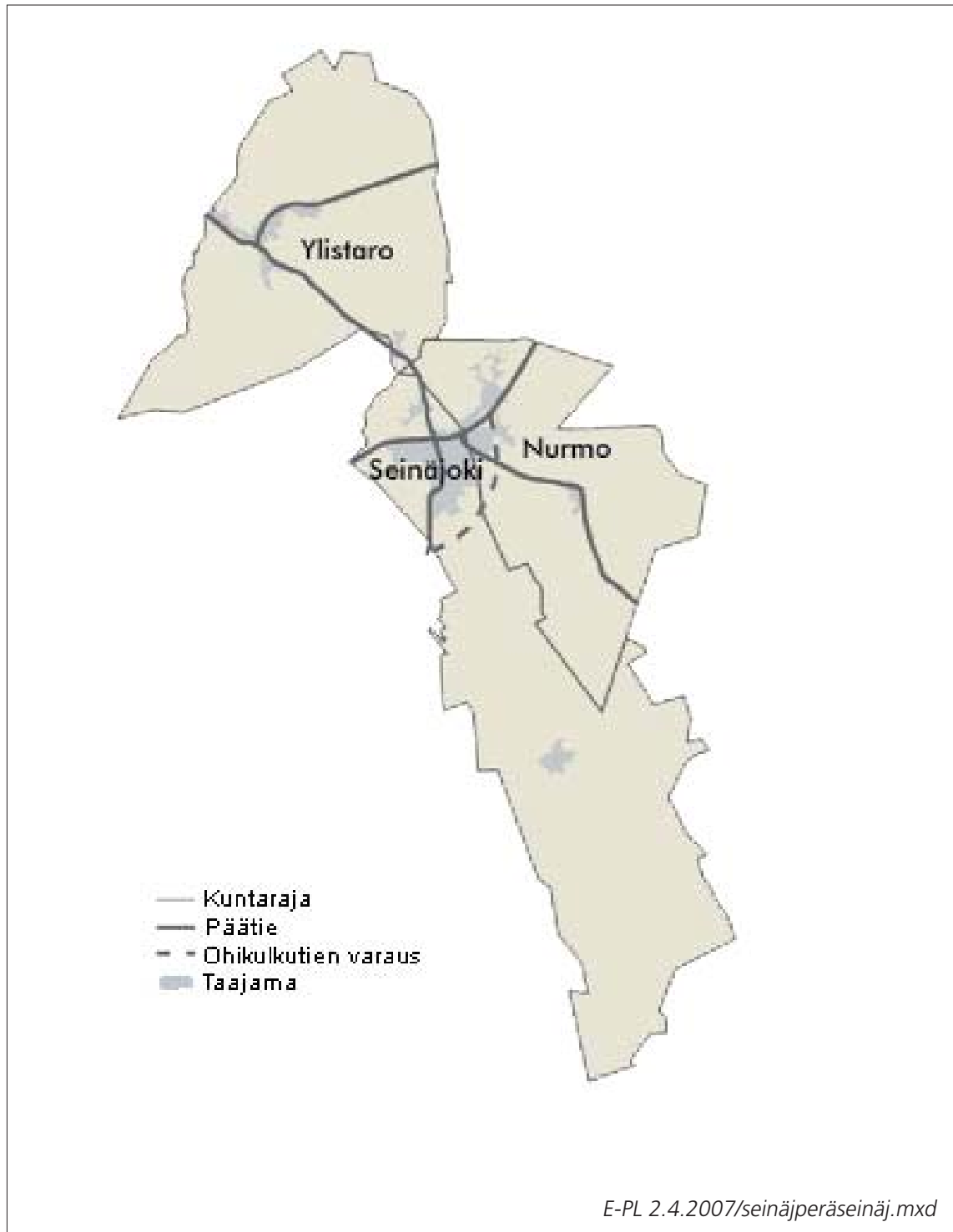
Maakunta on kuitenkin jäänyt muihin maakuntiin verrattuna huonompaan asemaan arvioitaessa viime vuosikymmenten liikenneinfrastruktuurihankkeiden toteutumista. Maakunnan liikenteellisen aseman ja logistiikan toimintaedellytysten parantaminen on maakuntaohjelman yksi merkittävä hankekokonaisuus. Keskeisiksi toimenpiteiksi ohjelma listaa muun muassa Seinäjoen itäisen ohikulkutien (VT 19) toteuttamisen, Seinäjoki-Lapua-yhteysvälin rakentamisen vaiheittain nelikaistaiseksi, pääradan kehittämisen ja parantamisen sekä Seinäjoen lentoaseman kiitoradan jatkamisen ja leventämisen. (Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010, 20, 43–44.)

Seinäjoen seudulla suurin yhteyspuute onkin itäinen ohitustie. Nykyinen valtatieyhteys välillä Seinäjoen Lentoasema – Nurmo on erittäin ruuhkainen ja aiheuttaa ongelmia liikenteen sujumiselle ja liikenneturvallisuudelle. (Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava, kaavaselostus 23.5.2005 s.13.) Tarve itäiselle ohikulkutielle on ollut olemassa pitkään, ja Seinäjoen keskustan läpi kulkevan raskaan liikenteen määrä on jatkuvasti noussut. Ohikulkuteiden keskeisenä funktiona onkin suunnata raskasta liikennettä pois Seinäjoen keskustasta ja nykyisiltä asuinalueilta.

Itäisen ohikulkutien hanke käsittää välin Seinäjoen Lentoasema – Nurmo. Ohikulkutie tulee parantamaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä liikenneturvallisuutta siirtämällä raskaan liikenteen ja vaarallisten aineiden kuljetukset pois vilkkaasta kaupunkikeskuksesta. Koko hankkeen hyötykustannussuhde on noin 2,0. Seinäjoen itäisen ohikulkutien pituudeksi tulee noin 16 km ja sen nopeusrajoitus on 100 km/h. Itäinen ohikulkutie tulee risteämään sekä seututietä 694 (Peräseinäjoentie) että valtatieä 18 (Kuortaneentie). Itäinen ohikulkutie on tarkoitettu toteuttamaan yhtenä kokonaisuutena, ja liikennemäärät ohikulkutiellä tulevat olemaan arvion mukaan noin 3100–4600 ajoneuvoa vuorokaudessa. Raskaan liikenteen osuus tulee olemaan suuri, noin 15–20 % tieosuudesta riippuen. (Valtateiden 19 ja 18 rakentamisen aluetaloudelliset vaikutukset 2005.) Ohikulkutie toteutuessaan muodostaa Seinäjoki-Nurmo-Ylistaro-alueetta yhdistävän ja matka-aikoja pienentävän kehän.

Tulevat tielinjaukset eli lähinnä itäinen ja pohjoinen ohikulkutie tarjoavat uusia mahdollisuuksia asuin- ja työpaikka-alueiden suunnittelemiselle. Tulevat tielinjaukset vahvistavat myös uusien liikepaikkojen houkuttelevuutta. Vähittäiskaupan palveluverkkoa tarkastelleessa raportissa kuitenkin todetaan, että kaupan uudet suurhankkeet sijoittuvat keskustan pohjoispuolelle Joupin ja Nurmon kaupankeskittymien välimaastoon (Vähittäiskaupan palveluverkko...2001, 50). Tulevilla tiehankkeilla ei näin ollen nähdä olevan välitöntä syy-seuraussuhdetta uusien työpaikka-alueiden toteutumiselle: periaatteessa kaikki potentiaaliset uudet liike- ja teollisuusalueet voivat toteutua joko kokonaan tai osittain tai jäädä toteutumatta tiehankkeista riippumatta. Tiehankkeiden vaikutus näiden alueiden toteutumisesta oleellisesti edistävänä tekijänä on sen sijaan ilmeinen. Potentiaalisten uusien asuinalueiden suhteen kyse nähdään lähinnä olevan siitä, että kehittyvät tieyhteydet parantavat eri toimintojen saavutettavuutta. Lähimmäksi tätä vaikutusta päästään Seinäjoen itäisen ohikulkutien tuntumaan suunnitteilla olevalla alueella. (Valtateiden 19 ja 18 rakentamisen aluetaloudelliset vaikutukset 2005, s. 45, 62.)

Jatkossa oleellista on niin sanotun rakennemalli-ajattelun kehittäminen, jossa Jalasjärvi–Lapua-välille alueelle kehittyvä kansainvälisesti merkittävä työpaikka-alue. Tämä edellyttää VT 19:n pääsemistä runkotieverkkoon ja itävälän toteutumista sekä lentokentän logistiikkakeskittymää. Mikäli tämä malli toteutuu tulevaisuudessa, siitä seuraa oletettavasti positiivisia heijastusvaikutuksia myös Peräseinäjoen alueelle.

Kuva 2. Seinäjoen itäisen ohikulkutien linjaus.

2.3 Eteläisen Seinäjoen asutusrakenteen kehittäminen

Maankäytön suunnittelulla ohjataan alueiden käyttöä ja rakentamista. Maankäytön suunnittelun tavoitteena on luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistää ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Kunnat voivat myös laatia yhteisen yleiskaavan. Maakuntakaava ja yleiskaava ovat yleispiirteisiä kaavoja, jotka ohjaavat

yksityiskohtaisempien kaavojen laatimista. Ne voivat ohjata myös suoraan rakentamista ja muuta maankäyttöä. (Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu.)

Kaavoituksen rooli tulee nähdä ennen kaikkea kehityksen edellytysten luojana. Maankäytön strategiana voi olla vaikuttaminen kasvuun joko kasvua ohjaavasti (reagoiva) tai ennakoivasti (proaktiivinen) tekemällä sellaisia maankäyttöisiä ratkaisuja, jotka lisäävät kasvua (mm. houkuttelevat asuinalueet). Reagoiva maankäyttö perustuu pääsääntöisesti kysyntään vastaamiseen, kun proaktiivisen toiminnan lähtökohdaksi on enemmänkin kysyntää synnyttävä ja ohjaava maankäytön suunnittelu. Yleiskaavoitus tulee siis nähdä välineenä, jolla varaudutaan tulevaisuuden tarpeisiin. Vaikka uskoa "kaikkivoipaan" suunnittelujärjestelmään ei nykyään ole, ei kyse silti ole vain reagoinnista tapahtuvaan kehitykseen, vaan kaavoituksella pyritään ennakoimaan tulevaa kehitystä ja vaikuttamaan siihen. Myös osallistavan ja kommunikatiivisen suunnittelun näkemykset ohjaavat vahvasti tähän suuntaan.

Maankäyttöpolitiikka lähtee nykytilanteesta usein yhtenäisen suunnittelun sijaan käytännössä pitkälti yksittäisten kuntien tarpeista huolimatta esimerkiksi maakuntakaavan tasoisesta suunnittelusta. Tämä ei ole aina asukkaiden eikä laajemmin alueen etu, etenkin jos pyritään kilpailemaan maakunnan ulkopuolelta tulevista muuttajista. Yhtenäinen laajemmin alueen suunnittelu estäisi lyhytnäköisiä päätöksiä. Kuntien yhteistyö suunnittelussa ei välttämättä ole johtanut käytännössä suunnitelmien toteuttamiseen, sillä kuntien välinen kilpailupolitiikka on vaikeuttanut yhteistyötä. Maankäyttöpolitiikan erot voivat myös nousta kynnyskysymyksiksi. Maaseutukunnissa rakentamisen rajoituksia on vähemmän kuin kaupungeissa ja rakentaminen hajanaisempaa. Tosin pienemmissäkin kunnissa rakentamista on pyritty ohjaamaan entistä enemmän taajama-alueille ja kuntakeskuksiin kustannussyistä ja vastaavasti kaupungeissa on etsitty uusia kaavoitusratkaisuja kilpailusyistä. Vaikka maankäytössä kaupunki ja maaseutu olisivat jo lähentymässä, maaseudulla maanomistajuuteen liittyvät kysymykset saattavat korostua. Maanomistajat voivat pelätä kaupunkipolitiikan säätelevän liiaksi maankäyttöä (Puustinen 1998). Maanomistajuus liittyy maaseudulla alkutuotantoon: maa on oleellinen osa maatalouselinkeinoja, ei ainoastaan tonttimaata yrityksille ja asukkaille.

Ensimmäinen Seinäjoen osayleiskaava on peräisin vuodelta 1968. Vuoden 1980 osayleiskaava on laadittu yhdessä Nurmon kanssa. Vuoden 1994 osayleiskaavassa puolestaan varauduttiin 55 000 asukkaan asukasmäärään. Uutena haasteena yleiskaavoitukselle on kaupungin pinta-alan viisinker- taistuminen Seinäjoen ja Peräseinäjoen yhdistymisen tapahduttua. Seinäjoen ja Peräseinäjoen yhdistymissopimuksen yhteydessä sovittiin yhteisen yleiskaavan aloittamisesta vuonna 2005. Yleiskaavassa on kolme painopistealuetta: (1.) Peräseinäjoen keskustan ja Kalajärven alueen kehittäminen, (2.) tien- ja joenvarsikylien kehittäminen ja (3.) omana kokonaisuutenaan maakuntakeskuksen kaupunkirakenteen ja etenkin eteläisen suunnan yhteyksien ja elinkeinorakenteen kehittäminen. (Seinäjoen kaupunki, kaavoituskatsaus 2006.)

Seinäjoen nykyisenkaltainen kasvu ja kehitys johtavat siihen, että vuoteen 2012 mennessä kantakaupungin keskeiset maa-alueet on täyteen kaavoitettu. Vaikka Peräseinäjoen liitos toi runsaasti lisää pinta-alaa, kaupungin maanomistus on alueella vähäistä. Mahdolliset tulevat kuntaliitokset tuovat lisää maa-alueita, joita voidaan hyödyntää jatkossa asuinalueiden suunnittelussa mutta myös Peräseinäjoen alueelle on mahdollisuus profiloita erilaisia asumisen vaihtoehtoja erilaisille kohderyhmille. Seinäjoen kaupungin tavoitteena on kehittää Seinäjoen ja Peräseinäjoen alueiden toiminnallista eheyttä ja edistää yhdyskuntarakenteen toimivuutta. Peräseinäjoen alueen kehittämistyössä on tärkeää, että alueen asutusrakenne vastaa asukkaiden todellisia toiveita ja odotuksia maaseutumaisesta asuinympäristöstä eikä muutu maaseutumaiseksi nukkumalähiöksi ja että alueella on myös vastaisuudessa monimuotoista taajama- sekä kylä- ja haja-asutusta. (Heiskanen & Kahila 2006, 15, 55.)

Tulevaisuudessa voimavaroja on suunnattava tasapainoisen asutus- ja palvelurakenteen kehittämiseen. Alaseinäjoen alue, jolla tarkoitetaan entistä Seinäjokea, näyttää jatkavan kasvuaan, mutta vaarana on Seinäjoen eteläisen osan negatiivinen kehitys. Seinäjoki on nykyisellään pitkä ja kapea kunta, ja etäisyys pohjoisimmasta kärjestä eteläiseen on 66 kilometriä ja keskustajamien välimatka noin 30 kilometriä. Kuntayhdistymisprosessin seurantatutkimuksessa todettiin myös Peräseinäjoen alueen kehityksen kannalta tietynlaisena uhkana, että Seinäjoen kasvua ohjautuu naapurikuntiin, joissa palveluvarustus ja kulkuyhteydet ovat Peräseinäjoen aluetta paremmat. Tämän vuoksi tulevan itäisen ohikulkutien vaikutukset kuin myös mahdolliset jatkoliitokset ovat koko Seinäjoen alueen kehittymiseen kannalta keskeisiä kysymyksiä. (Zimmerbauer & Kahila 2006, 39.)

Alkutuotannon ja laajemmin koko elintarvikeklusterin vaikutus on suuri alueen kaavoitusta (maakuntakaava, osayleiskaava) tarkasteltaessa. Jatkossakin on haastavaa sovittaa alkutuotannon ja elintarviketuotannon sijoittumista yhteen asumisen kanssa, sillä tuotanto voi aiheuttaa ristiriitoja asumisen kanssa. Kasvua kaupunkiseudun sisällä tulisi ohjata myös siten, että nykyisillä elinkeinoilla on tilaa toimia tulevaisuudessakin.

Maankäytön osalta Seinäjoki-Nurmo-Ylistaro-selvitysraportin viesti on selkeä ja yhdensuuntainen: Seinäjoen kaupunkiseudun tulee olla maankäytön osalta yksi ja yhtenäinen kokonaisuus, jossa kaupunkiseutua kehitetään kaupunkirakennetta tiivistäen ja monimuotoisuus turvaten (Meklin & Paatelainen 2006, 47). Maankäytössä tulee pyrkiä tiiviiseen yhdyskuntarakenteeseen, mitä täydennysrakentaminen tukee. Toisaalta tiivis yhdyskuntarakenne on hieman ristiriidassa maaseutumaisen asumisen ihanteen kanssa, sillä ihanteeseen kuuluvat usein suuret tontit ja kaava-alueen ulkopuolelle rakentaminen. Maaseutuasumisessa tulisikin pyrkiä suosimaan jo olemassa olevien asuinalueiden (mm. Riskunmäki) yhteyteen kaavoittamista ja rakentamista, sillä se tukee kustannustehokkuutta ja estää yhdyskuntarakennetta hajautumista liiaksi. Toisaalta tällainen asuminen ei välttämättä vastaa yleisiä mielikuvia maaseutuasumisesta, mikä voi vaikuttaa kysyntää vähentävästi. Haja-asutusalueille rakentamista ei kuitenkaan tarvitse rajoittaa, vaan korostaa sen omavastuullisuutta, mikä tarkoittaa sitä, että muuttaja vastaa itse sijaintitekijöiden aiheuttamista lisäkustannuksista ja haitoista.

Toteutuneissa kuntaliitoksissa maankäytön suunnittelulla ja kaavoituksella on todettu olleen suuri merkitys maaseutualueiden asutuksen kehittymiselle. Esimerkiksi Teisko-Tampere-liitoksessa asetettiin painopisteiksi muun muassa maaseutualueiden kaavoituksen jatkaminen ja rakentamisen edellytysten helpottaminen (Leinamo 2004). Mikkelissä on pyritty haja-asutusalueilla ohjaamaan rakentamista yleispiirteisillä maankäyttösuunnitelmilla, ja pyritty näin tukemaan kylien palvelujen säilymistä. Joensuussa puolestaan on laadittu maaseutuohjelma kehittämisen tueksi. Ongelmiksi ovat vanhoissa liitoksissa maaseutualueilla nousseet muun muassa vuokra-asuntojen puute ja rakennuslupien saanti taajama-alueen ulkopuolelle. Peräseinäjoen kohdalla vuokra-asuntojen kysyntä on ollut yllättäen vilkasta muualta tulevien muuttajien keskuudessa. Uudet muuttajat kokevat alueen yhdeksi Seinäjoen kaupunginosaksi, eikä välimatka tunnu esimerkiksi pääkaupunkiseudulta muuttaneesta pitkältä. Vuokra-asuntotarjonnalla voidaan ohjata tulomuuttajien asettumista tietyille alueille.

3 Elinkeinojen kehittäminen Seinäjoen kaupunkiseudulla

Kaupunkiseudun kehittämistyön ja elinkeinopolitiikan toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kuntien välinen kilpailu on muuttumassa ennen kaikkea alueiden ja keskuskaupunkien väliseksi kilpailuksi, joka näyttäisi vain kiristyvän. Halu alueellisen kilpailukykyyn vahvistamiseen on synnyttänyt uudenlaista elinkeinopoliittista ajattelua kunnissa. Elinkeinopoliittinen ajattelu ja toimintaperiaatteet ovat monimuotoistuneet sisällöltään ja samalla niitä toteuttamaan rakennetut organisaatiomuodot ovat kehittyneet ja jalostuneet. Aiemmin elinkeinopolitiikkaa on luonnehtinut pääosin yritystoiminnan yleisistä toimintaedellytyksistä huolehtiminen (mm. toimitilat, liikenneyhteydet, kunnallistekniikka jne.), jolloin kyse on ollut niin sanotusta suppeasta elinkeinopoliitikasta. Laajemman määritelmän mukaan elinkeinopolitiikassa on kuitenkin kyse kunnan tai seudun kokonaisvaltaisesta kehittämisestä, jolloin esimerkiksi viihtyisä elin- ja asuinympäristö sekä toimivat palvelut ovat osa elinkeinopolitiikkaa. (esim. Haveri ym. 2003, 42–43 Nupposen 2001 mukaan; Kaskinen 2003; Katajala 2005.)

Alueellisesta elinkeinopolitiikasta on tullut yhä selvemmin kilpailukyky- ja innovaatiopolitiikkaa. Esimerkiksi Kostiainen (2002) painottaa, että 2000-luvulla elinkeinopolitiikassa on siirrytty vahvasti kilpailukykypolitiikkaan ja Linnamaa (2004) puolestaan toteaa, että elinkeinopolitiikka-sanan tilalla voitaisiin käyttää termiä kilpailukykyyn kehittäminen. Käytännössä tämä tarkoittaa alueellisen ja paikallisen innovaatiojärjestelmän kehityksen ja toiminnan kokonaisvaltaista tukemista. Varsinaisen innovaatiojärjestelmän ja yritysten välisen rajapinnan tukemisen lisäksi kyseessä on myös entistä enemmän sellaiset toimenpiteet, jotka vaikuttavat laajasti kaupunkiseudun kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen.

Kaupunkiseudun kilpailukyky muodostuu taloudellisten tekijöiden lisäksi monesta muusta yritysten toimintaympäristöön liittyvästä elementistä. Sotarauta ym. (1999) nostavat kilpailukykytekijöiksi muun muassa inhimilliset voimavarat, asuin- ja elinympäristön laadun sekä toimivan kehittäjäverkoston. Kostiainen (2002) puolestaan nostaa esille alueen markkinointiviestinnän ja alueen innovaatiojärjestelmän luomisen.

Suppean elinkeinopolitiikan keinojen kuten avustusten, takausten, tontti- ja tilajärjestelyjen tai perusneuvonnan rinnalle ovat entistä keskeisemmiksi elinkeinopolitiikan välineiksi nousseet muun muassa uuden yritystoiminnan synnyttäminen, yritysilmaston parantaminen, verkostojen koordinointi ja edellä kuvattu palveluista huolehtiminen. Niin sanotun laajan tai kokonaisvaltaisen elinkeinopolitiikan keinoista erityisesti yhteistyö sidosryhmiin ja verkostojen koordinointi on noussut aikaisempaa tärkeämpään rooliin. Monisyisessä verkostossa toimiminen edellyttää elinkeinopolitiikan toimijoilta kykyä linjata ja sovittaa yhteen eri tahojen näkemyksiä ja tavoitteita. Kokonaisvaltaisen elinkeinopolitiikan keinot ovat vaikutuksiltaan laaja-alaisempia, ja niiden tehokas hyödyntäminen edellyttää toimijoiltaan strategista otetta, kokonaisuusien hahmottamista sekä verkostojen hyödyntämistä. Tällaisen edellytyksiä luovan kehittämistyön osalta nykymuotoiset elinkeinoyhtiöt ovatkin rakentaneet ja hioneet toimintakonseptejaan. (vrt. Sotarauta & Linnamaa 1997, 50; Kostiainen 2002, Kaskinen 2003, 68)

Kansallisesti merkittäviä kilpailukykypolitiikan välineitä ovat sisäministeriön hallinnoimat osaamis- ja aluekeskusohjelmat, jotka ovat leimallisesti myös kaupunkipoliittisia toimenpiteitä. Osaamiskeskusten tavoitteena on parantaa korkeaa osaamista vaativan yritystoiminnan edellytyksiä, ja aluekeskusohjelman painopisteenä on kaupunkiseutujen kilpailukykyyn vahvistaminen. Seinäjoen Teknologiakeskus Oy toimii Seinäjoen seudun aluekeskusohjelman toteuttajana, joten sillä on merkittävä rooli laajan elinkeinopolitiikan ja innovaatiopolitiikan välineiden käyttäjänä ja kehittäjänä.

Seinäjoen seudulla toinen elinkeinopoliittinen päätoimija on Seinäjoen seudun elinkeinokeskus, jonka toiminnan kohdalla keskeiset haasteet liittyvät muun muassa yrityspalveluiden kentällä tapahtuvaan muutokseen. Yrityspalveluita ollaan kansallisesti kehittämässä vuosien 2006–2008 aikana Yritys-Suomi-konseptiksi, jossa tavoitteena on muodostaa asiakaslähtöisiä yritysten eri kehitysvaiheisiin keskitettyjä palvelumalleja sekä vahvistaa seudullisia yrityspalveluita. (mm. Yritys-Suomi-palvelujen liiketoimintasuunnitelma 2006)

Elinkeino- ja kehittämisspolitiikan haasteena on tulevaisuudessa kyetä tuotteistamaan ja markkinoimaan palveluitaan sekä lisäämään kehittämisorganisaatioiden osaamista ja resursseja. Kansainvälistyminen ja uudet liiketoiminta-alueet edellyttävät uudenlaisia valmiuksia ja kompetensseja kehittämisspolitiikan toimijoilta. Onnistuminen näissä vaikuttaa oleellisesti koko alueen kilpailukykyyn. Onnistuminen vaatii runsaasti resursseja etenkin, kun muistetaan, että Seinäjoen seutu joutuu kilpailemaan monien paljon suurempien alueiden kanssa ei ainoastaan kansallisesti vaan yhä enemmän myös kansainvälisesti. (esim. Meklin & Paatelainen 2006, 48; Pienten ja keskisuurten kaupunkiseutujen...2007.)

Seinäjoen ja Peräseinäjoen yhdistyminen on muuttanut Seinäjoen elinkeinorakennetta ja tuonut kaupungin elinkeinopoliittikkaan osaltaan vahvemmin valtakunnallisen maaseutupolitiikan tavoitteet. Maaseututeema ei sinällään aiheuta painetta muuttaa kaupungin ja seudun elinkeinopoliitiikan painopisteitä tai palveluja, vaan haasteet ja paineet tulevat lähinnä edellä kuvatuista elinkeinopoliitiikan muutoksista.

4 Palveluyrittäjyyden tulevaisuudennäkymät ja palveluiden kehittäminen Etelä-Seinäjoen alueella

4.1 Alueen yrittäjien suhtautuminen kuntaliitokseen ja odotukset liitoksen vaikutuksista tulevaisuudessa

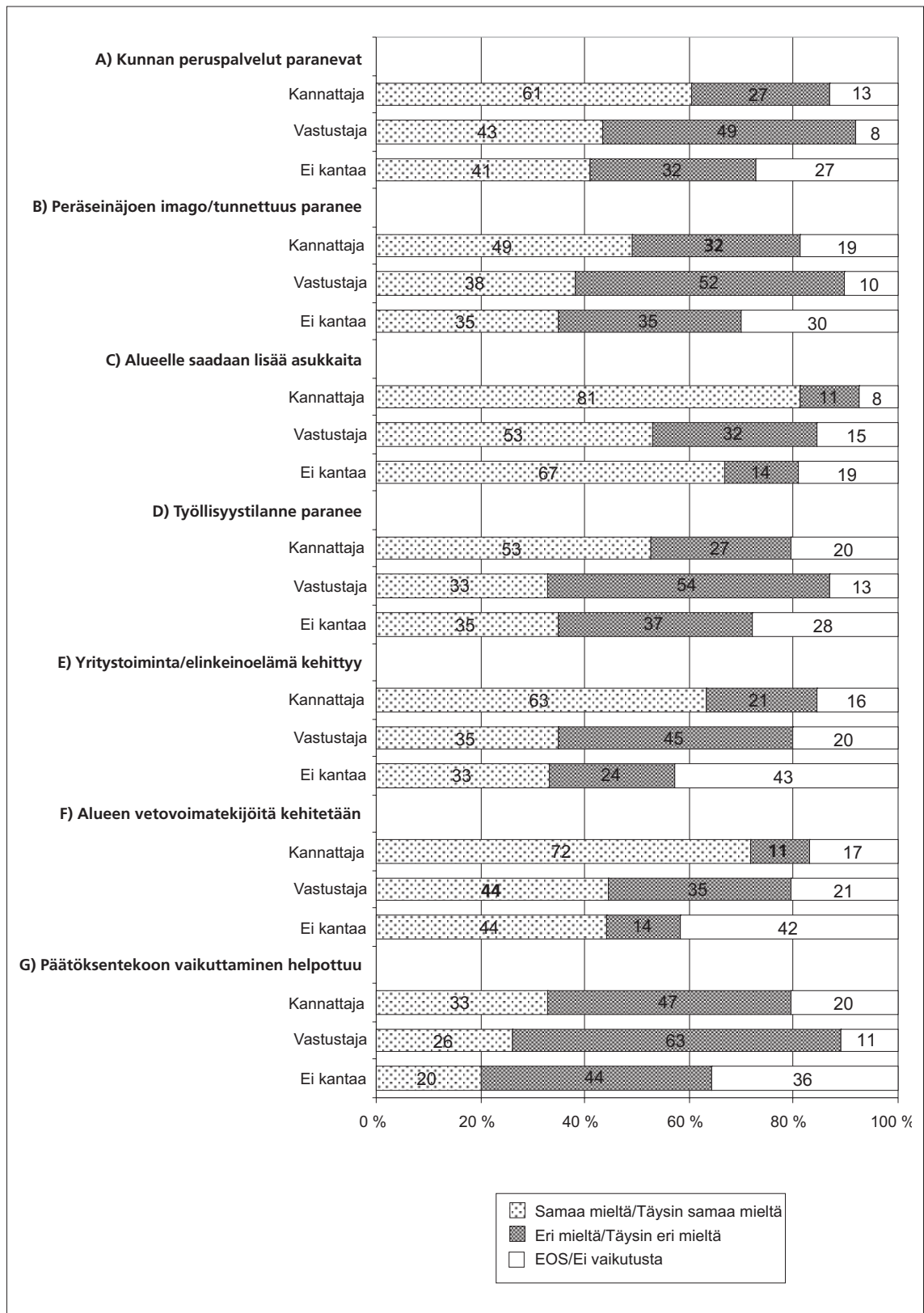
Lähtötilakyselyssä tiedusteltiin Peräseinäjoen alueen asukkailta heidän toiveistaan ja odotuksistaan sekä mahdollisista huolistaan liittyen kuntaliitoksen tulevaisuuden vaikutuksiin. Tulokset on esitetty erillisessä julkaisussa (Zimmerbauer & Kahila 2006), mutta tiivistetysti voidaan sanoa, että suurimmat odotukset liittyvät alueen vetovoiman lisääntymiseen. Kuntaliitoksen odotetaan tuovan jonkinlaisen kasvusysäyksen alueelle. Tosin moni kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että kuntaliitoksen vaikutuksia ei vielä kyselyjankohtana (syksyllä 2005) kyennyt näkemään. (Zimmerbauer & Kahila 2006, 35.)

Tarkasteltaessa yksityiskohtaisemmin suhtautumista kuntaliitoksen tulevaisuuden vaikutuksiin havaitaan tilastollisesti merkitseviä¹ eroja eri vastaajaryhmien välillä vain muutamien väittämien kohdalla. Väittämään ”kunnan peruspalvelut paranevat” kaikkein epäilevimmin suhtautuivat yrittäjät, joista 52 % oli joko eri mieltä tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. Kysyttäessä alueen yritystoiminnan tulevaisuuden näkymistä oli puolet kyselyyn vastanneista yrittäjistä ja 60 % johtavassa asemassa olevista eri mieltä väittämän ”yritystoiminta/elinkeinoelämä kehitty” kanssa. Koulutuksen mukaan tarkasteltuna ei vastaajaryhmien välisiä eroja löytynyt suhtautumisessa kuntaliitoksen tulevaisuuden vaikutuksiin, eikä myöskään ikäryhmittäin voitu havaita eroja.

Vahvimaksi selittäväksi tekijäksi kysyttäessä liitoksen tulevaisuuden vaikutuksista näytti sitä vastoin nousevan vastaajan suhtautuminen kuntaliitokseen ennen sen tapahtumista. Kaikkiin väittämiin suhtautuminen oli myönteisempää niiden keskuudessa, jotka olivat kannattaneet liitosta. Tässä yhteydessä on toki huomautettava, että taustamuuttajat vaikuttavat kuntaliitokseen suhtautumiseen eli esimerkiksi koulutustaso siten, että korkeimmin koulutetut kannattivat liitosta enemmän. Mitä vahvemmin vastaaja samastui Peräseinäjokeen, sitä todennäköisempää oli liitoksen vastustus (Zimmerbauer & Kahila 2006, 23). Näin taustamuuttajat vaikuttavat myös välillisesti asenteisiin tulevaisuuden näkymiä kohtaan. Suhtautuminen kuntaliitokseen ennen niiden tapahtumista joka tapauksessa antaa vastaajille eräänlaisen tulkintakehikon, jonka kautta myös tulevaisuuden näkymiä tarkastellaan. Oheiseen kuvioon 1 on poimittu muutamia keskeisiä väittämiä.

Suhtautuminen kuntaliitoksen tulevaisuuden vaikutuksiin eroaa myös sen suhteen, onko liitos lisännyt vai vähentänyt halukkuutta seurata tai osallistua oman kunnan päätöksentekoon ja kehittämiseen. Aktivoituneet henkilöt suhtautuivat kaikkiin väittämiin myönteisemmin kuin liitoksen myötä passivoituneet. Kokoavasti sanottuna näyttää olevan niin, että myönteisyys/kielteisyys kuntaliitosta kohtaan ennen sen tapahtumista tai liitoksen aikaansaama aktivoituminen/passivoituminen osallistua päätöksentekoon ja alueen kehittämiseen näkyy selvästi myös suhtautumisessa kuntapalveluihin. Jopa niin, että ne näyttäisivät nousevat vahvimiksi yksittäisiksi selittäviksi tekijöiksi ohi muiden taustamuuttajien kuten sukupuoli, ikä, koulutus tai ammattiasema. Myönteisesti suhtautuneet ja kehittämiseen aktivoituneet henkilöt näkevät tulevaisuuden palvelut positiivisemmassa valossa kuin ne, jotka ovat suhtautuneet kielteisesti liitokseen ja ovat passivoituneet liitoksen seurauksena. Kuten lähtötilakartoituksen raportissa on todettu, kokonaisuudessaan välitöntä passivoivaa vaikutusta ei kuntaliitoksella kuitenkaan näyttänyt olevan, vaan pikemminkin halukkuus seurata tai osallistua oman kunnan päätöksentekoon tai kehittämiseen oli lisääntynyt (Zimmerbauer & Kahila 2006, 25–26).

¹ Ristiintaulukointien tilastollisen merkitsevyyden testausmenetelmänä käytettiin χ^2 -testiä, jonka avulla tarkasteltiin, voidaan-ko otoksessa havaittujen erojen olettaa pätevän eri vastaajaryhmien välillä myös perusjoukossa.

Kuvio 1. Suhtautuminen kuntaliitoksen tulevaisuuden vaikutuksiin tarkasteltuna liitoksen kannattamisen/vastustuksen mukaan.

Yksityiskohtaisempaa tietoa alueen palveluyrittäjien näkemyksistä koskien liitoksen tulevaisuuden vaikutuksia saatiin haastatteleamalla kesän ja alkusyksyn 2006 aikana 13 Peräseinäjoen alueen palveluyrittäjää. Haastateltavista neljä edusti majoitus- ja ravitsemispalveluita ja kaksi vähittäiskauppaa. Terveystuotepalveluita, kuljetuspalveluita, rakentamista, rahoitustoimintaa, liike-elämän palveluita ja moottoriajoneuvojen korjauspalveluita edusti yksi haastateltava kutakin.

Haastatelluista seitsemän oli selkeän myönteisiä kuntaliitokselle ja kolme varauksellisen myönteistä tai heillä ei ollut selvää kantaa asiaan. Kaksi kertoi vastustaneensa liitosta ja yksi haastateltava ei ilmoittanut kantaansa. Verrattaessa haastateltuja palveluyrittäjiä lähtötilakyselyn vastauksiin huomataan, että haastatteluun oli valikoitunut muita yrittäjiä enemmän liitoksen kannattajia, sillä kyselyyn vastanneista 50 yrittäjästä peräti 60 % oli vastustanut kuntaliitosta ennen sen toteutumista. Verrattuna muihin ammattiryhmiin voidaan todeta, että liitoksen vastustajia oli eniten juuri yrittäjien keskuudessa ja että vain työttömien joukossa oli enemmän liitoksen vastustajia. Yrittäjistä 56 %:n kanta oli pysynyt ennallaan liitoksen tapahduttua. Niistä, joiden mielipide oli muuttunut liitoksen myötä, 26 % suhtautui entistä kielteisemmin ja 18 % puolestaan aiempaa myönteisemmin kuntaliitokseen.

Haastatteluvastaukset valottavat syitä yrittäjien suhtautumiselle kuntaliitokseen. Kyselyn melko suuri liitosta vastustaneiden osuus voidaan osin tulkita johtuvaksi siitä, että yrittäjät olivat ennakoita huolestuneita päätöksenteon ja elinkeinoelämää tukevien palveluiden etäännyttämisestä sekä yleisemmin toiminnan byrokratisoitumisesta.

”Tapahtui suunnilleen se mitä oli odotettavissa, kun omista asioista ei enää voi päättää itse. Asioissa mennään tietenkin Seinäjoen ehdoilla, toisaalta siellä todennäköisesti tuntuu että Peräseinäjoella on aina jotain erityisehtoja. Ison kunnan byrokratia on tehnyt asioita jopa koomillisen kankeiksi. Ison kunnan byrokratia on outoa sivukyläläiselle. Asiat eivät hoidu välttämättä samassa paikassa, mutta onneksi on vanhoja tuttuja hommissa.”

Myönteisesti liitokseen suhtautuneet yrittäjät eivät toisaalta olleet havainneet kielteisiä vaikutuksia tai tulkitsivat niiden merkityksen vähäiseksi toimintansa kannalta. Osa vastaajista ei ollut havainnut sen enempää myönteisiä kuin kielteisiäkään vaikutuksia, mutta osittain kuntaliitoksen nähtiin tuoneen myös myönteistä kehitystä alueelle.

”Silloin oli myönteinen suhtautuminen liitokseen ja vielä nykyäänkin on myönteinen. Täältä on hoitunut kaikki mitä tarvitsee, ei ole tarvinnut mennä Seinäjoen päähän asioille. Ei olennaisia vaikutuksia yhtäkkiä arvioiden. Yleisinä vaikutuksina on ollut asioiden kallistuminen.”

”Olen suhtautunut niihin [kuntaliitokseen] positiivisesti. Kyllä tässäkin Peräseinäjoen alueella olen sitä mieltä, että se on täysin onnistunut. Ei ole ollut mainittavaa haittaa alueelle. Myös asiakkaiden vinkkelistä keskusteltuani, ei mitään näkyvää ole muuttunut, mikään ei ole huonontunut.”

Kunnallissalan kehittämissäätöön Kansalaismielipide ja kunnat -kyselyssä (2005) selvitettiin kuntalaisten näkökantoja mahdollisiin kuntaliitoksiin. Kuntalaiset katsoivat liitoksen tärkeimmäksi perusteeksi turhan hallinnon ja byrokratian vähentymisen (41 % vastaajista). Samassa kyselyssä kuntaliitosten suurimpana kielteisenä vaikutuksena nähtiin henkilökohtaista toimintaa haittaavat tekijät kuten virastoissa ja laitoksissa asiointin vaikeutuminen (39 % vastaajista). Tuloksia voidaan tulkita siten, että hallinnon karsimisen vaikutukset voivat näyttäytyä asiointin hankaloitumisena.

Kokoavasti alueen palveluyrittäjien asennoitumista kuntaliitoksia kohtaan kuvaa seuraava kommentti kuntaliitoksesta. Kommentista välittyy se, että kuntaliitos on ollut välttämätön toimenpide, jolla ei ole ollut juurikaan vaikutuksia yritystoimintaan.

”Kuntaliitos oli pikku pakko jossain vaiheessa tehdä, joten oli hyvä kun siitä nyt sai rahaa. Tärkeää että liitosrahoilla saatiin kouluja rakennettua. Kuntaliitos ei ole vaikuttanut tavallisen ihmisen elämään. Byrokratia on lisääntynyt ja hankaloitunut. Ei se ainakaan meillä sinänsä yritystoimintaan ole mitenkään vaikuttanut. Yleisemmin ajatellen ennen saatiin asiat kunnantalolla hoidettua, mutta nyt pitää lähteä Seinäjoelle.”

Hieman ristiriitaista on se, että kuntaliitosten odotetaan yleisellä tasolla vähentävän turhaa hallintoa ja byrokratiaa mutta toisaalta haastatteluiden perusteella byrokratian oli koettu jossain määrin lisääntyneen. Seinäjoen ja Peräseinäjoen liitoksen osalta tämä voidaan tulkita siten, että uudessa tilanteessa tietyt asiat hoidetaan muodollisesti tarkemmin ja luottamus perustuu pääosin sopimuksellisuuteen.

Haastateltavilta tiedusteltiin myös heidän suhtautumistaan mahdollisiin tuleviin kuntaliitoksiin. Jatkoliitoksilla nähdään olevan sekä hyviä että huonoja puolia. Yhtäältä jatkoliitosten katsotaan tuovan Seinäjoen seudulle lisää painoarvoa, mutta toisaalta liian suuren kuntayksikön pelätään aiheuttavan toiminnallisia hankaluuksia.

”Uusilla kuntaliitoksilla ei ole vaikutusta yrittäjyyteen. Kuntaliitosten kautta saadaan iso voimakas keskusta. Mitä suurempi väkimäärä me saadaan tähän yhteen kaupunkiin, niin sillä me saadaan veto ja imu tänne. Väkimäärä on isompi ja alue on isompi, niin meillä on mahdollisuus saada myös paremmat avustuksetkin. Saadaan aluetta kehitettyä, kun saadaan lisää liitoksia.”

”Sitä pitää katsoa, ettei tule liian suurta. Pysykö homma hanskassa herroilla, jos se ihan mahdottomaksi paisuu. Onhan ne puhuneet, että Ylistaro, Ilmajoki ja Nurmo yhdistyvät. Liitokset voivat olla hyväksikin, suurempi yksikkö on aina voimakkaampi.”

”Liitokset tehostaisivat kunnan toimintaa. Yritystoiminnan kannalta helpottaisi toimintaa huomattavasti. Voitaisiin hoitaa kaikkien liikkeiden asiat yksien samojen viranomaisien kesken. Ei tarvitsisi hoitaa sitä montaa eri kautta, vaan samat henkilöt olisivat aina siinä. Toivon kuntaliitoksia syntyväksi, kunhan se on perusteltua taloudellisesti kuin muutenkin. Ilman muuta.”

”En tiedä olisiko suurempaa hyötyä, jos on liian suuri yksikkö, niin menee sitten pian huonompaan suuntaan. En tiedä. Reviiri kun kasvaa niin unohtuu laitapuolet. Nurmohan sopsi Seinäjoen kylkeen paremmin kuin Ylistaro. Toiminnallisesti se on samaa aluetta.”

4.2 Kuntaliitoksen vaikutukset alueen yritysten toimintaedellytyksiin

Alueen palveluyritysten toimintaedellytyksiin vaikuttavat luonnollisesti sekä asiakaskunnan riittävyys että yritystoiminnan erilaiset tukipalvelut. Kokonaisuudessaan kuntaliitoksen vaikutukset näihin ovat olleet melko vähäisiä ja välillisiä. Huoli byrokratian lisääntymisestä tosin mainittiin tässäkin yhteydessä.

”Kuntaliitoksen jälkeen ei ole muutoksia ollut yritystoiminnan kannalta. Asumisen kannalta asiat eivät ole muuttuneet. Meillä on sen verran kauppaa siinä kuin tarvitaan ja sellaiset asiat mitä ei onnistu Peräseinäjoella, hoidetaan Seinäjoen alueella. Ne eivät ole ennenkään onnistuneet Peräseinäjoella. Haittoja tai suuria hyötyjäkään ei ole.”

“Niin yrittäjäjärjestö ja kunta toimivat aivan täysin, kaikki tunsivat kaiken, pystyttiin joka asiasta soittamaan oikealle henkilölle ja neuvottelemaan asioista. Kyllä tänä päivänä on ihan sama tilanne, mutta Seinäjoen päässä byrokratia on lisääntynyt, kun siellä on politiikka joukossa.”

Matkailu- ja majoitusalan yrittäjille positiivista on ollut liitoksen myötä tullut lisänäkyvyys ja asiakaskunnan lisääntyminen. Peräseinäjoen alueen matkailuyrittäjät ovat hyötäneet Seinäjoen suurista tapahtumista ja näkyvyydestä Seinäjoen kaupungin Internet-sivuilla. Varsinkin majoitusalan yrittäjien suhteellinen sijainti on siis muuttunut paremmaksi kuntaliitoksen myötä.

“Kaupunkilainen on löytänyt paremmin, kun kaupungin [Internet-sivustojen] takaa löytyvät matkailuyrittäjät sieltä. Se on parantanut näkyvyyttä yhdistymisen jälkeen. Ja varsinkin se, mikä tulee kauempaa, niin katsotaan ensin Seinäjoki ja sitten tulee tiedot suoraan esille. Näkyvyys on parantunut.”

“Oikeastaan on ollut myönteisiä vaikutuksia. Nyt kun liityttiin, matkailuyrittäjätkin ovat liittyneet Seinäjoen matkailuyrittäjiin tai muuttivat nimensä (...) markkinoinnissa näkyvyys on parempi. Kun klikkaa Seinäjoki, niin esille tulevat heti matkailuyrittäjät täällä. Mielestäni siitä on ollut hyötyä ja isäntä on samaa mieltä. Sitten taas nihkeästi lähtee kaupunki näihin messupaikkoihin. Peräseinäjoen kunta oli aina, että ilman muuta ja kunta maksaa sen ja sen osuuden. Esimerkiksi messupaikan. Sillä tavalla on mennyt heikompaan.”

Peräseinäjoen elinkeinoelämän kehittyminen ja yritysten tulevaisuus ovat viime kädessä kiinni asiakaspohjan riittävyydestä. Haastatellut palveluyrittäjät edustivat sellaisia aloja, joiden asiakaskunta on pääosin paikallista. Tällöin kuntaliitoksen vaikutukset nähtiin lähinnä välillisinä siten, että sen toivottiin kasvattavan Peräseinäjoen alueen asukasmäärää ja sitä kautta parantavan yrityksen toimintaedellytyksiä. Samoin pidettiin mahdollisena, että liitoksen myötä tietyt palvelut kehittyvät, jos alueelle saadaan houkutelua lisää asukkaita.

“Mahdollisuuksina on tietenkin se, että tänne muuttaisi enemmän väkeä asumaan. Meidän kannalta pitäisi saada haalittua asiakaskuntaa enemmän, että pystyttäisiin palvelemaan jatkossakin. Sitten itse tässä kylällä väki on vanhenemaan päin, joka on uhka sinällään. Jos väki vähenee liikaa niin jossain vaiheessa pitää pistää valot sammuksiin. Uskotaan tämän alueen pysyvän ja säilyvän...”

“Kuvittelisin että palvelupuoli kehittyy. Väkimäärä lisääntyy kun Seinäjoki laajenee, tämä on suunta mihin ne tulevat. Niin kyllä kymmenen vuoden päästä on lisää palvelualan pikkukauppoja. Väkeä kun tulee lisää.”

Yritystoiminnan mahdollisuudet ja uhat näyttäytyivät haastateltujen vastauksissa yhtäältä yrityksen sisäisinä tekijöinä, mikä tarkoittaa yrittäjien oman aktiivisuuden korostamista. Toisaalta mahdollisuudet ja uhat ilmenivät toimintaympäristössä tapahtuvina muutoksina, millä haastateltavat viittasivat muun muassa byrokratian lisääntymiseen.

“Uhkana ovat [muuttuneet] tarjouspyynnöt. Tarjoukset tulevat Seinäjoen kaupungin kautta ja se on tullut niin byrokraattiseksi, että tarjous tulee paperilla ja vastausaika on todella lyhyt. (...) Ennen oli joustavampaa. Puhelimella soitettiin ja suurin piirtein niillä oli se hintahaarukka tiedossa. Se oli joustavampaa. Kuntaliitoksen myötä on tullut tämä.”

“Yrityksillä ei muuta mahdollisuutta kuin laajentua. Alueen yritykset ovat yhden ja kahden työntekijän yrityksiä. (...) Täällä pystytään tarjoamaan teollisuusaluetta ja pystytään rakentamaan hallit sun muut. Tämä on uusille yrittäjille hyvä paikka aloittaa.”

”Toivoisi että ne yrittäisivät rakentaa tätä niin, että teollisuus olisi mahdollista kun täällä on neliöitä ja tilaa. Ohjattaisiin tännepäin. Täällä on lääniä tehdä, että naapuri ei tulisi heti vastaan.”

Negatiivisena vaikutuksena alueen palveluyrittäjien haastatteluissa nähtiin elinkeinoasiamiehen ”etääntyminen” hänen siirryttyään Seinäjoelle. Haastavaa elinkeinoasiamiehen ja koko elinkeinotoimen näkökulmasta on yhteyden säilyttäminen Peräseinäjoen alueen paikalliseen pienyrityskenttään samalla, kun ”uuden elinkeinopolitiikan” asiakokonaisuudet ovat entistä laaja-alaisempia ja abstraktisempia.

”Se on nyt niin kaukana, kun se on Seinäjoella. Peräseinäjoella toimiessaan se oli mahtavasti huomioitu. Siellä on kyllä nyt sama tyyppi, joka pitää puoliamme. Aika ei varmaan riitä niin hyvin enää kuin ennen. Aloittaessamme tuki oli tosi hyvää. Etäisyys vaikuttaa, kuten myös meidän aktiivisuus.”

”Ei voi moittia, että se olisi huonoa vieläkään. Jollakin lailla kun se on Seinäjoelle, niin puhutaan henkilöstä (...), joka on hyvä henkireikä aina jos tulee vaikeuksia tai pitää kysyä tähän liittyvää asiaa. Sitä ei enää tahdo saada niin helpolla kiinni ja ei voi enää mennä sinne sen huoneeseen sanomaan, että mulla on tällainen murhe ja voisitko auttaa. Esimerkiksi paperitöissä. Mennyt kauemmaksi, mutta ongelma se ei tässä vaiheessa vielä ole. Sinne vaan pitää lähteä.”

”Elinkeinoasiamiehen tavoittaminen on ollut helppoa. Tuttu mies.”

”... jos pitää yhteyksiä ottaa niin ainakin yhteydet äkkiä saadaan. Sieltä [elinkeinokeskuksesta] saadaan tuki ja jos on muita ongelmia, niin kyllä Suomen yrittäjien ja EP:n yrittäjien kautta tukihommia saadaan järjestettyä ja asioita vietyä eteenpäin. Hyvät kontaktiverkostot on kyllä. Neuvoja ja opastusta on saatavilla. Toiminta on mennyt eteenpäin omalla painollaan, mitään suurempia ongelmia ei ole ollut.”

”Mielestäni kaikki on toiminut, ei ole valittamista. Yritystoiminnan kannalta kaikki systeemit pelaavat kuten ennenkin on pelannut.”

Käsillä olevassa selvityksessä ei keskitytty varsinaisesti kunnallisiin palveluihin, muuta kuin siltä osin kuin ne liittyvät yrittäjyyden tukemiseen ja kehittämiseen. Näin ollen tässä yhteydessä kiinnitettiin huomiota siihen, miten yrittäjät suhtautuivat yritysten tukipalveluihin ja neuvontaan sekä miten maatalousyrittäjät kokivat maatalousneuvonnan. Kyselyyn vastanneista yrittäjistä 32 % piti yritysten tukipalveluita ja neuvontaa erittäin tai melko hyvin hoidettuina ja 23 % erittäin tai melko huonosti hoidettuina. Huomionarvoista kuitenkin on se, että peräti 45 % kyselyyn vastanneista yrittäjistä ei osannut kommentoida asiaa tai heillä ei ollut kokemusta neuvontapalveluista. Maatalousyrittäjät sitä vastoin olivat hyvin tyytyväisiä tarjottuun neuvontaan, sillä peräti 91 % piti palveluita erittäin tai melko hyvin hoidettuina.

4.3 Alueen palvelutarjonta asukkaiden näkökulmasta

Lähtötilakyselyn raportissa on käsitelty Peräseinäjoen alueen asukkaiden näkemyksiä kuntapalveluiden tilasta ja siitä, miten kuntaliitos on heidän mielestään vaikuttanut palveluihin. Kokonaisuudessaan kuntapalvelut arvioitiin useimmin hyvin kuin huonosti hoidetuiksi. Arvioitaessa kunnallisten palveluiden tilaa kuntaliitoksen toteutumisen jälkeen, olivat Peräseinäjoen alueen asukkaat kaikkein tyytymättömiä julkiseen liikenteeseen. Myös katujen ja teiden hoito sai huomattavan paljon negatiivisia arvioita, nimenomaan sivuteiden osalta. Katuvalojen saaminen Peräseinäjoen ja Seinäjoen

välille samoin kuin pyörätien lisärakentaminen nähtiin liitoksen myönteisinä puolina. (Zimmerbauer & Kahila 2006, 30–31.)

Vaikutukset niin sosiaali- ja terveyspalveluihin, opetus- ja sivistyspalveluihin kuin neuvonta- ja tekniisiin palveluihinkin koettiin vastaajien mukaan kaiken kaikkiaan silti vähäisinä. Pikemminkin vastaajat olivat huolestuneita siitä, että tulisivatko kunnalliset palvelut heikkenemään tulevaisuudessa. (Zimmerbauer & Kahila 2006, 28–33.)

Samankaltainen huoli kunnallisten palveluiden heikentymisestä välittyi myös eläytymisaineistossa, jossa vastaajia pyydettiin eläytymään vuoden 2017 tilanteeseen. Huolet liittyivät lähinnä opetus- ja sivistyspalveluihin ja tarkalleen ottaen koulujen tulevaisuuteen. Vastaajat näkivät, että kyläkouluis- ta ainoastaan kirkonkylä ja Alaviitala olisivat tulevaisuudessa toiminnassa. Tällaisia tulevaisuuden- kuvia tukevia arvioita voidaan löytää esimerkiksi koulujen tulevaisuuden oppilasmääriä kuvaavista tilastoista. Perusopetuksen oppilasennusteen mukaan esimerkiksi Alaviitalan koulun oppilasmäärä laskee nykyisestä noin 50 oppilaasta 36:een vuoteen 2013 mennessä. Samoin Haapaluoman koulun oppilasmäärän on arvioitu laskevan 33:sta kahteenkymmeneen samana ajanjaksona. On kuitenkin huomioitava, että ennusteet perustuvat ainoastaan nykyisiin väestökirjanpidon tietoihin eikä niissä ole huomioitu muuttoliikkeen mahdollisia vaikutuksia. Esimerkiksi Alaviitalan koulu todennäköisesti hyötyy muuttoliikkeestä.

Toinen palveluihin liittyvä ja väestön ikääntymisestä aiheutuva kehityskulku, johon on syytä varautua, on vanhusten hoitopaikkojen määrän lisääntyminen. Palveluiden tuottamistavoista vastaajat esittivät arvioita, joiden mukaan yksityisten palveluntarjoajien rooli korostuu tulevaisuudessa.

[Vuonna 2017] "Alueella on enää kaksi nykyistä ala-astetta; kirkonkylässä ja Alaviitalassa. Kihniänkylän koulun lopettamisesta on puhuttu pitkään, mutta toistaiseksi koulu on toiminnassa lähinnä maantieteellisistä syistä (pitkät koulumatkat). Alaviitalan koulun oppilasmäärä on muuttoliikkeen vuoksi saatu pysymään 'siedettävänä'"

"Kyläkouluista ei ole valitettavasti enää kuin kirkonkylä ja Alaviitala ja Alaviitalan koulu-akin on jo laajennettu ja liikuntahalli jäänyt pieneksi."

"Suunnitteilla on Koivukaaren laajennus joka on jo aikaa jäänyt pieneksi, onneksi pien- koteja on perustettu useampia."

"Koulu- ja terveyspalvelut toimivat joko kaupungin toimesta tai esimerkiksi vanhusten hoidossa pitkälti myös erilaisten hoivapalveluyrittäjien ja hoivakotien muodossa. Kylä- koulujen lakkauttamisia ei enää tarvinnut tehdä sitten 2009."

Kokonaisuudessaan entisen Peräseinäjoen alueen tilannetta kunnallisten palveluiden suhteen ei ole mielekäästä tarkastella erillään "kantakaupungin" tilanteesta, jossa jo nykyisellään kasvun seurauk- sena ollaan jouduttu venymään tiettyjen palveluiden (päiväkodit, koulut) suhteen. Näin ollen kasvun suuntaaminen Etelä-Seinäjoelle helpottaisi tilannetta.

Kauppojen kannattavuus on nykyisin paikallisen väestön ja Kalajärven alueen matkailijoiden varassa. Ruokakaupan palvelut tulevat varmasti säilymään, mutta erikoiskaupan tarjonta harvenee entises- tään. Ongelmana on se, että yksi tietyn alan erikoisliike ei riitä vaan olisi oltava useita saman alan liikkeitä ennen kuin asiakas kokisi olevan aidosti tarjontaa. Kilpailua siis tarvitaan.

"Täällähän on kaksi–kolme kauppaa keskustassa ja sitten on sivukylillä omansa. Ruokaa löytyy aika hyvin. Valikoimaa löytyy. Sen perässä aika harva lähtee, mutta sitten erikois-

kaupat, urheilu ja kengät, niiden perässä ihmiset lähtevät Seinäjoen kaupunkikeskusta.

”Tarvetta on molemmille kaupoille, kuitenkin on erityyppisiä kauppoja. Toinen on osuustoimintaa ja toinen yritystoimintaa, aina sekin jo jakaa asiakkaita. Asiakkaat ovat myöskin verran viisaita, että tietävät, että pitää olla kaksi kauppa. Molempia pitää käyttää, jos on vain yksi kauppa, niin on apteekin hinnatkin.”

Ihmisten ostokäyttäytymisestä ja sen mahdollisista muutoksista tulevaisuudessa todettiin, että kuntarajat ja kuntakeskeisyys sekä toisaalta työssäkäynti ohjaavat vahvasti ihmisten päivittäistavaroiden hankkimista. Isompien kaupan keskittymien suuntaan ajaa se, että ihmisille aika on kriittinen tekijä. Mitä enemmän saa palveluita yhden pisteen tai saman katon alta, sitä houkuttelevampi se on. Itäisen ohikulkutien rakentuminen ja asuinalueiden kasvu etelään päin aikaansaavat sen, että ohikulkutien liittymäalueen ympäristössä ostovoima kasvaa. Tämä luo kaupalle suurta kiinnostusta tulla alueelle. Jo nykyiselläänkin olisi tarvetta saada lisättyä kaupallista tarjontaa Seinäjoen eteläisessä osassa.

”Kun kunnantalo hiljenee, niin tottahan se vie työntekijät Seinäjoelle ja helposti sitten käydään siellä kaupassa.”

Myös vuoden 2017 tilannetta kuvaavissa eläytymiskirjoituksissa vastaajat nostivat esiin erikoisliikkeiden harvenemisen, mutta muuten nähtiin, että palvelutarjonta säilyisi koko lailla nykyisellään.

”Kirkonkylän alueella on pari elintarvikekauppaa ja yksi tai kaksi rautakauppaa. Erikoiskaupat eivät menesty. Parturille ja hierojille yms. riittää työtä.”

”Ohikulkutien ja P-joen tien risteykseen on syntynyt uusi työpaikka-alue. Alueella on jotain palvelutoimintoja, joiden kehittyminen on kuitenkin jonkin verran kärsinyt Rengonharjun kentän läheisyyteen kehittyneistä, todella laajoista palvelutoiminnoista. Risteysalueelle on sen sijaan syntynyt toimiva ja monipuolinen työpaikka-alue.”

”Keskusta-alueen palveluyrittäjät menestyvät, kiitos Kalajärven ja keskustan alueen asutuksen laajentumisen.”

”Kirkonkylällä on säilynyt ne palvelut, mitkä kuntaliitoksen aikoihin oli.”

”Palvelut pelaavat yksityisen yritteliäisyyden voimin, vaikka alueen kasvu ei ole ollutkaan kiihkeää. Alueesta on kehittynyt tasapainoinen ja (työpaikkojenkin) ja palveluiden suhteen omavarainen alue.”

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttaman Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos -hankkeen yhteydessä lähetettiin kysely vuosina 2003 ja 2004 Seinäjoelta muihin Etelä-Pohjanmaan kuntiin muuttaneille (Heiskanen & Kahila 2006). Kyselyyn oli vastannut kymmenen entisen Peräseinäjoen alueelle muuttanutta henkilöä, jotka kommentoivat muun muassa alueen palvelutarjontaa. Kysyttäessä mitä palveluja alueelta puuttuu ja mitä asioita vastaaja parantaisi nykyisessä asuinympäristössä, nousi vastauksissa esiin kaupan palvelut. Vastaajilla oli toive palveluiden paranemisesta, mutta pelko niiden vähenemisestä.

”Vaatekauppa ja sekatavarakauppa, työkkäri. Ylipäättään kaikki muut kuin ruokaostokset pitää hoitaa Seinäjoella.”

”Kunnollinen julkinen liikenne työssäkäyviä palvelevin aikatauluin... Lähikauppaan laajempi valikoima.”

”Enemmän palveluja, iltaisin ei mitään. Kioskien yms. kauppojen valikoimat niukat.”

5 Etelä-Seinäjoen tulevaisuuden skenaariot

Etelä-Seinäjoen tulevaisuuden skenaarioiden hahmottaminen perustuu kerättyjen aineistojen, työryhmissä käytyjen keskustelujen sekä eläytymiskirjoitusten pohjalta tehtyihin tulkintoihin. Yleissävy kirjoituksissa oli hyvin positiivinen, vaikka uhkakuvakiin oli näkyvissä. Käsitellyimmät yksittäiset teemat kirjoituksissa olivat asuminen ja kylien kehitys, palvelutarjonta (kaupan alan palvelut, kunnalliset palvelut), yrittäjyys sekä Kalajärven tulevaisuus. Kokonaisuudessaan teemoista asuminen korostui kirjoituksissa.

Tulevaisuuden kehityskuluista on alla olevassa nostettu esille kolme erillistä mutta toisiinsa kytkeytyvää teemaa: itäisen ohikulkutien vaikutukset alueen kehittymiseen, alueen asutusrakenteen kehittyminen sekä elinkeinojen kehittyminen.

5.1 Itäisen ohikulkutien vaikutukset Etelä-Seinäjoen alueelle

Itäinen ohikulkutie nähtiin tulevaisuustyöryhmän keskusteluissa ratkaisevan tärkeäksi alueen kehityksen kannalta. Nykyisellään esimerkiksi työmatkaliikenne entisen Peräseinäjoen alueelta Nurmon ja Härmänmaan suuntaan on hankalaa. Tuleva itäinen ohikulkutie lyhentää osaltaan välimatkaa, tiettyihin suuntiin todellisesti, mutta ennen kaikkea mielikuvien tasolla.

Saavutettavuudessa mielikuvien ja aikaetäisyyden merkitys on suuri. Tuleva itäinen ohikulkutie tuo kaupungin laidan etelämmäksi, jolloin kiinnostus entisen Peräseinäjoen aluetta kohtaan todennäköisesti lisääntyy. Ohikulkutie myös tukee Seinäjoen keskustan ja Peräseinäjoen keskustaajaman välistä vuorovaikutusta. Toiveena ja oletuksena on, että ohikulkutien risteyskohtaan syntyisi työpaikka-alue ja kaupallinen keskittymä. Niin tulevaisuustyöryhmään osallistuneet kuin haastatellut palveluyrittäjätkin olivat sitä mieltä, että ohikulkutie valmistuttuaan lisäisi kiinnostusta rakentaa ja muuttaa Peräseinäjoen alueelle.

Vaikka palveluyrittäjät ovat melko varauksellisia sen suhteen, toisiko itäväylän rakentuminen suoranaisesti lisää liikennevirtoja ja sitä kautta mahdollisia asiakkaita entisen Peräseinäjoen keskustaajamaan asti, nähdään vaikutus kuitenkin positiivisena etenkin alueella asuvien ja sinne muuttota harkitsevien näkökulmasta. Kokonaisuudessaan itäväylällä on vaikea nähdä mitään negatiivista vaikutusta alueen kehitykseen.

“Tulevaisuudessa toivoisin liikenneyhteyksien kehittyvän. Se helpottaisi nuoremman väestön muuttamista tänne, jos saataisiin sellainen liikenneyhteys, esimerkiksi kehätie, jonka avulla pystyttäisiin kiertämään Törnävä ja nämä. Se helpottaisi täältä kulkemista. (...) Nykyään Ilmajoki ja Nurmo ovat paremmilla yhteyksillä kuin Peräseinäjoki. Tuo olisi juuri hyvä helpottamaan liikennöintiä. Tämä Nurmon alue on sellainen, missä on paljon työpaikkoja ja teollisuutta ja muuta. Kyllä tämä varmaan jakaisi hyvin liikenteen. Pääsisi nopeammin liikkumaan ja olisi varmasti hyödyllinen Peräseinäjoen kannalta.”

“Raskas liikenne pääsisi kiertämään kaupunkialueen. Osa voisi harhautua tänne.”

Itäisen ohikulkutien rakentumisen ohella VT 19:n saaminen runkotieverkkoon, suunnitelma muuttaa VT 19 nelikaistaiseksi välillä Lapua–Seinäjoki ja VT 18:n pohjoisen ohikulkutien rakentuminen ovat merkittäviä tulevaisuuden liikennehankkeita. VT 18:n pohjoinen ohikulkutie ja VT 19:n muuttaminen nelikaistaiseksi ovat tosin eri ”hankekorissa” kuin itäväylä. Mikäli itäväylän rakentuminen toteutuu,

sitä alettaisiin rakentaa 2008–2009. Tätä kirjoitettaessa käynnissä on itäväylän ympäristövaikutusten arviointi. Ympäristövaikutusten arviointiohjelma valmistuu keväällä 2007. Arvioinnin jälkeen Tiehallinto päättää hankkeen yleissuunnitteluun valittavasta vaihtoehdosta heti yhteysviranomaiselta saadun lausunnon jälkeen. Seinäjoen itäisen ohitustien yleissuunnitelma valmistuu tämän hetken suunnitelmien mukaan syksyllä 2008.

VT 19:n muuttaminen nelikaistaiseksi välillä Lapua–Seinäjoki tulisi tosin aiheuttamaan sen, että Lapua ja Seinäjoki lähenevät toisiaan jopa vielä enemmän kuin Seinäjoki ja Peräseinäjoen keskustaajama. Näin ollen saavutettava hyöty itäisen ohikulkutien välimatkaa pienentävästä vaikutuksesta olisi kenties vähäisempi kuin Lapuan ja Seinäjoen välinen ”läheneminen”. Toinen merkittävä asia on itäisen ohikulkutien linjaus. Itäisen ohikulkutien linjausten kohdalla pohditaan vielä vaihtoehtoja sen suhteen, tulisiko tielinjaus menemään Routakallion etelä- vai pohjoispuolelta. Palveluyrittäjien haastatteluissa nousikin esiin kysymys, tulisiko linjausta siirtää kauemmaksi Seinäjoen keskustasta.

Muun liikenneinfrastruktuurin kehitystä ja itäisen ohikulkutien vaikutusta sen valmistuttua kuvattiin eläytymismenetelmäkirjoituksissa. Esiin nostettiin kevyen liikenteen väylän sekä tielevennyksen tarpeellisuus. Itäväylän nähtiin suuntaavan työpaikka-alueiden ja asuinalueiden kehitystä.

[Vuonna 2017]”Ohikulkutie on toteutunut. Seinäjoki–P-joki-tiellä on koko matkalla kevyen liikenteen kaista sekä liikenteen kasvun johdosta tehty, turvallisuutta parantava tielevennys. Päärata on nopeutunut entisestään ja kaksoisraide on toteutunut ja suunnitteilla yhä laajemmalle Seinäjoki–Tampere välillä.”

”Itäisen ohikulkutien valmistumisen jälkeen 2012–2017 on uutta yritystoimintaa syntynyt ko. väylän tuntumaan, mukana mm. merkittäviä kansainvälisiäkin yrityksiä, jotka hyötyvät sijaintinsa takia erityisesti myös lentokentästä. Lentokenttäalue on sinällään merkittävä työpaikka/elinkeinokeskittymä (n. 2000 työpaikkaa).”

”Näkisin, että mitä kauemmaksi kaupunkikeskuksesta mennään, sitä hiljaisemmaksi kylät käy. Asuminen keskittyy enemmän kaupunkiin johtavan tien varrelle. Itäisen ohikulkutien alue kehittyy voimakkaasti ja vetää asutusta, kauppaa ja yrityksiä.”

”Joenvarren asutuksen vetovoima on kasvanut itäisen ohikulkutien valmistumisen myötä. Honkakylä ja Riskunmäki ovat vetovoimaisia asuinalueita.”

5.2 Asutusrakenteen kehittyminen tulevaisuudessa

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin toteuttamassa Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos -hankkeessa tutkittiin ja kehitettiin toimivaa maaseutuasumisen konseptia Peräseinäjoen alueelle (Heiskanen & Kahila 2006). Hankkeen yhteydessä lähetettiin kysely vuosina 2003 ja 2004 Seinäjoelta muualle Etelä-Pohjanmaan kuntiin muuttaneille. Kyselyssä tiedusteltiin muuttopäätökseen vaikuttaneita tekijöitä, asuinpaikan valintaan vaikuttaneita syitä sekä tyytyväisyyttä nykyiseen asuinympäristöön. Vastauksia saatiin kaikkiaan 289 kappaletta 21:stä Etelä-Pohjanmaan kunnasta. Tutkimuksen tulokset on esitetty erillisessä julkaisussa (Heiskanen & Kahila 2006), mutta tässä yhteydessä tarkastellaan tutkimuksen kyselyaineistosta vielä erikseen Peräseinäjoelle muuttaneiden näkemyksiä.

Tähän asti maaseutua suosinut muutto Seinäjoelta on suuntautunut kaupungin ympäristökuntiin. Peräseinäjoen muuttuessa yhdeksi kaupunginosaksi on mahdollista tarjota muuttoon harkitseville maaseutumainen asuinympäristö kaupungin rajojen sisäpuolelta. Ratkaisevaa on kuitenkin, miten

maaseutumaista asumista kyetään kehittämään ja markkinoimaan niin, että se on houkuttelevaa ja vetovoimaista. (Heiskanen & Kahila 2006, 15.)

Kyselyyn vastasi 10 Seinäjoelta Peräseinäjoelle vuosina 2003 ja 2004 muuttanutta henkilöä. Kaikkiin tuona ajanjaksona Seinäjoelta Peräseinäjoelle muutti noin 90 henkilöä. Seinäjoki nettosi vuonna 2003 Peräseinäjoelta 22 asukasta, ja vuonna 2004 muuttovoitto Seinäjoelle oli 4 henkilöä (Seinäjoen muuttoliike 2004 ja 2005). Peräseinäjoen alueelle muuton syyt liittyivät lähinnä asumiseen. Vastaajista pääosa mainitsi muuton yhdeksi syyksi Seinäjoen tiiviin rakentamisen, mutta syiksi mainittiin myös muuttunut asuntotarve sekä lähtökunnan asuntojen korkea hinta. Asuinpaikan valinnassa oli viidellä vastaajalla painanut vaakakupissa oma tai puolison entinen kotikunta, kolmella vastaajista se, että sukulaiset tai tuttavat asuivat alueella. Osa vastaajista oli ilmoittanut, että sijainti kaupungin läheisellä maaseudulla oli ollut valintakriteerinä. Kaikki kymmenen vastaajaa oli tyytyväisiä Peräseinäjokeen nykyisenä asuinympäristönään.

Lisäksi kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin, millaisena he näkevät asuinympäristönsä kymmenen vuoden kuluttua. Asukasmäärän osalta muutama vastaaja oli kommentoinut asiaa ja näki, että sivukylien asukasmäärä vähenee mutta että maaseutumaisella asumisella olisi kysyntää. Rakennetun ympäristön osalta nähtiin, että Seinäjoki laajenee Peräseinäjoelle päin mutta toiveena oli, että kasvusta huolimatta tonttien väljyys säilyisi.

“Peräseinäjoen sivukylien asukasmäärä vähenee. Seinäjoen ja Peräseinäjoen välillä asukkaiden määrä voi kasvaa.”

“Voi jopa lisääntyä, koska tuntuu kiinnostusta maaseudulle, kun vain olisi tontteja.”

Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen -hankkeen kyselyyn vastanneet, Seinäjoen lähialueille muuttaneet, olivat yleisesti tyytyväisiä Seinäjokeen asuinpaikkana ja kaupunkina. Perheen kasvaessa etsittiin useimmiten tonttia tai taloa kaupungista ja sen lähialueilta. Muuttuneessa elämäntilanteessa kaupungin sisältä ei kuitenkaan löytynyt sopivaa asumisvaihtoehtoa, jolloin muutettiin lähikuntaan, jossa tarjontaa oli enemmän. Ihmiset haluavat asua pientaloissa maaseutumaisessa ympäristössä mahdollisimman lähellä palveluja. Tämän yhtälön kannalta keskeisessä asemassa on kestävän yhdyskuntarakenteen luominen asumispreferenssejä vastaaviksi. (Heiskanen & Kahila 2006.)

Mikäli alueella tapahtuu tulevaisuudessa kuntaliitoksia, on oletettavaa, että syntyy asuinalueiden keskinäistä kilpailua, mikä kärjistäisi eroja vetovoimaisten ja vetovoimaltaan heikompien alueiden välillä kaupunkiseudun sisällä. Ongelmallisiksi muodostuvat esimerkiksi sellaiset alueet, joilla ei ole omaa profiilia ja sitä kautta houkuttelevuutta.

On syytä miettiä, minne uudet asuntoalueet tulisivat sijoittumaan, mikäli liitokset toteutuisivat. Nykyisellään Seinäjoen kaupungin kasvu suuntautuu Kultavuoren, Hallilanvuoren, Kyrkösjärven sekä Niemistönmaan-Aunoksen-alueille. Tämänhetkiset kasvusuunnat ”riittävät” vuoteen 2012 saakka, minkä jälkeen nykyisellä kuntajaolla Seinäjoen strategisena kasvusuuntana on Etelä-Seinäjoen alue. Toisaalta luontaisia kasvusuuntia ovat tällä hetkellä myös oletettujen liitosten ja toteutuneen liitoksen suunnat (Halkosaari, Keski-Nurmo, Honkakylä). Kasvu suuntautuu näin ollen muualle kuin Ilmajoen suuntaan. Mikäli Seinäjoen, Nurmon ja Ylistaron kuntaliitos toteutuisi, olisi oletettavaa, että kasvu eteläisen Seinäjoen suuntaan olisi vähäisempää kuin mitä se tulisi olemaan nykyisellä kuntarakenteella. Tämä voisi tarkoittaa Peräseinäjoen alueen suhteellisen aseman heikkenemistä, jolloin erityistä huomiota tulisi kiinnittää asuinalueiden profilointiin ja markkinointiin.

Mahdolliset tulevat kuntaliitokset vaikuttaisivat todennäköisesti tonttimaan hintoihin liitosalueella. Nykytilanteessa vallitsevat kilpaillut tonttimaan paikallismarkkinat lähikuntien välillä, mikä oletettavasti hillitsee kuluttajahintojen nousua. Tietyllä tavalla nämä ympäröivät tonttimarkkinat toimivat kaupunkiseudun kilpailuetuna sikäli kuin voi puhua kaupunkiseudusta tilanteesta, jossa yksittäiset kunnat kilpailevat asukkaista. On toki muistettava, että nykyisellään 59 % Seinäjoen tulomuutosta on muualta maakunnasta, joten muuttovirrat tulevat enimmäkseen maakunnan sisältä.

Kuntaliitoksen odotetaan näkyvän vetovoimatekijöiden kehittämisenä ja sen myötä asukasmäärän lisääntymisenä. Kuntaliitos onkin avannut mahdollisuuden kehittää Seinäjoen kaupungin alueelle aidosti maaseutumaista asumista. Tämä tulisi huomioida jatkossa entistä paremmin markkinoinnissa ja imagotyössä siten, että Seinäjoen monipuolisia asuinympäristöjä korostetaan. Asukkaista kilpailtaessa tarvitaan monipuolista tonttitarjontaa ja profiloituneita asuinalueita. (Zimmerbauer & Kahila 2006, 39.). Tonttitarjonnassa ja sen tuotteistamisessa tulee huomioida myös eri asiakasryhmien tarpeet. Lisäksi keskitetyn markkinoinnin ja myynnin tuoma etu on kiistaton. Esimerkiksi Luoman kylä ja Honkakylä ovat houkutelleet uusia asukkaita markkinoimalla aktiivisesti yksityisiä tontteja. Vireällä kylätoiminnalla on myös suuri merkitys asukkaiden houkuttelussa (Heiskanen & Kahila 2006, 15).

Mahdollisia kilpailutekijöitä Etelä-Seinäjoen asuinalueille ovat luonnonläheisyyden korostaminen, ekologiseen asumiseen ja kunnallistekniikkaan panostaminen. Hyvä markkinointikeino tulevaisuudessa voisi esimerkiksi olla rakentamisen suunnittelun ”paketointi” houkuttelevalla tavalla. Lisäksi erilaiset keinot saada yksityisiä maanomistajia myymään maataan tukisivat maaseutumaisen asumisen lisääntymistä. Suomessa maallemuuttoa edistävässä hankkeissa on todettu yksityisen maanomistajuuden jarruttavan maaseudulle muuttoa. Parhaat, uusia muuttajia houkuttelevat maa-alueet ovat monesti yksityisessä omistuksessa, eivätkä omistajat ole halukkaita myymään maitaan. Joistakin kehittämistoimenpiteistä huolimatta yksityisomistuksessa olevan maan saaminen myyntiin on osoittautunut yhdeksi maallemuuton esteeksi. Ongelmana voidaan pitää lähinnä kuntien ja yksityisten maanomistajien vähäistä yhteistyötä. Esteenä on myös myyntikanavien ja rohkaisun puute. Jos maanomistajia informoidaan myyntiin liittyvistä hyödyistä ja tarjotaan valmiita markkinointi- ja myyntikonsepteja, innokkuus myyntiin voisi lisääntyä. Sopivaa ja vakiintunutta toimintamallia ei kuitenkaan vielä ole, joten kysyntä ei aina kohtaa tarjontaa. Joitakin yksittäisiä toimenpiteitä kuntien ja yksityisten maanomistajien välillä on tehty, mutta pysyviä käytäntöjä niistä ei ole syntynyt. Tonttitarjonnassa olisi enemmän syytä huomioida potentiaalisten maaseudulle muuttajien toiveita viihtyisästä asuinympäristöstä, jotta kysyntä ja tarjonta kohtaisivat paremmin.

Osana asukasmarkkinointia ja uusien asukkaiden houkuttelua on entisen Peräseinäjoen alueen markkinointi yhtenä Seinäjoen kaupunginosana muiden joukossa. Haastatellut alueen palveluyrittäjät nostivat esille tähän liittyen nimikysymyksen.

”Ensimmäisenä tulee mieleen nimi. Se on niin sekava. Kun ihmisiä tulee pohjoisesta päin, niin ne ei ymmärrä että tämä on vielä samaa, koska Seinäjoella on kyltti Peräseinäjoki. Se on niin kuin, jotain muutosta siihen pitäisi tulla. Tämä on Seinäjokea...”

”Imagon kannalta kylttipuoli pitää saada uusiksi. Törnävän kyltistä ei käy ilmi, että tämä on kaupungin osa.”

Jatkossa asukasmarkkinoinnissa Peräseinäjoki-nimi voidaan jättää vähitellen pois ja puhua esimerkiksi Seinäjoen Riskunmäestä. Konkreettisenä asukasmarkkinointitoimenpiteenä on tekeillä ”Kotona maalla” -sivusto, jossa mainostetaan Etelä-Seinäjoen asuinalueita. Sivulla on vapaiden tonttien lisäksi

myös niin sanottu autiotalopörssi, johon on listattu alueen tyhjilleen jääneitä kiinteistöjä. Lisäksi sivuilla kerrotaan muuttajaperheen tarina.

Peräseinäjoen erityispiirteenä on Kalajärven matkailu- ja virkistysalue. Kalajärven alueelle on myös kaavoitettu omakotitontteja ja uudenlainen asuinalue on suunnitteilla rantaan (Kalajärven Aurinkoranta). Tarkoituksena on synnyttää rantaan sijoittuva bulevardi, jossa asuminen ja rannan virkistyskäyttö yhdistyisivät. Mahdollisuus olisi saada tontteja myyntiin jo 2008. Suunnitelma on herättänyt kiinnostusta, ja siitä on tullut paljon palautetta.

Kalajärven Aurinkorannan ideaa pidettiin tulevaisuustyöryhmän keskusteluissa hyvänä ja nähtiin, että tontit menevät kaupaksi. Pohdittava kysymys kuitenkin on, miten vakituinen asuminen ja lomakeskus limittyvät toisiinsa. Kalajärven matkailualue on kehittynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja liiketoiminnan aluevaraukset tulee ottaa huomioon, mikäli Kalajärven matkailu- ja leirintäalue kasvaa. Esimerkiksi talviajan matkailu on vielä hiljaista, mutta tulevaisuudessa tilanne voi olla toisin. Jos halutaan panostaa myös matkailun kehittämiseen, ei voida kaavoittaa liikaa asunnoille. Haasteena onkin tavoittaa oikeanlainen tapa yhdistää vakituista asumista, loma-asumista sekä matkailua.

Eläytymisaineistossa Kalajärven alue kymmenen vuoden päästä nähtiin "Seinäjoen helmenä":

"Kalajärven alue pysyy ja paranee. Alueesta kehittyy yksi vetovoimaisimmista lomailu-alueista Suomessa."

"Kalajärvi on entistä houkuttelevampi. Sitä on kehitetty hallitusti, ja alueen palvelutarjonta on lisääntynyt. Alueella on aikaisempaa enemmän omakotiasutusta loma-asutuksen lisäksi. Kaupungin omistama alue Kalajärven itärannalla on kaavoitettu loma-asutukseen ja kaikki tontit on myyty."

"Kalajärvi on suosittu asuin- ja vapaa-aika-alue, joka on laajentunut ja liittynyt osaksi P-joen keskustan kuntarakennetta. Kalajärvellä oleva aktiivisuus on piristänyt myös keskustan toimintoja."

"Kalajärvelle on noussut hulppeita loma- ja kakkosasuntoja monenlaisesta muutosvastarinnasta huolimatta."

Kalajärvelle syntyvälle asuinalueelle voitaisiin rakentaa myös laadukkaita vuokra-asuntoja. Nykyisellään vuokra-asuntojen tarjontaa on kysyntään nähden vähän, ja nähtiin, että alueelle tulisi työntekijöitä, mikäli vuokra-asuntoja olisi tarjolla. Asuntopolitiikkaan tulisi tulevaisuudessa ottaa mukaan ajatus lapsiperheiden integroimisesta Peräseinäjoen alueelle tarjoamalla heille laadukkaita vuokra-asuntoja. Tämä sitouttaisi heidät alueelle, mikä voisi myöhemmin johtaa oman talon hankkimiseen tai rakentamiseen.

Eläytymismenetelmällä tuotetussa aineistossa eteläisen Seinäjoen asukasmäärän nähtiin haja-asutusalueilla vähenevän. Kalajärven alueen kehitys, aurinkorannan asuinalue, itäinen ohikulkutie sekä esimerkiksi suurten ikäluokkien paluumuutto tuovat kuitenkin positiivisia vaikutuksia. Etenkin kylien väestönkehitys nähtiin kaksijakoisena, sillä vaikka sivukylien asukasmäärän nähtiin vähenevän, on kylien joukossa tulevaisuudessa myös menestystarinoita.

[Vuonna 2017] "Peräseinäjoen alueen kokonaisväestö on ponnisteluista huolimatta vähentynyt ja samalla keskittynyt."

"Muuttoliike on ollut voittoa useita vuosia. Muuttajia on nykyään (2017) selvästi enemmän muualta Suomesta, (erit. Helsingin seudulta) kuin maakunnan sisältä. Suur-

ten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen näkyy Seinäjoen alueella paluumuuttajina. He haluavat palata juurilleen ja näkevät sen oman elämänsä laadun paranemisena.”

”Varsinkin eteläosien kylien asukasmäärä on laskenut huomattavasti ja vanhukset ovat entistä enemmän muuttaneet kirkonkylään. Pohjoisosan kylien autioituvat talot käyvät hyvin kaupaksi nuorille perheille.”

”Peräseinäjoen kylien kehitys on eriytynyt niin, että on muodostunut menestyvien ja ‘menehtyvien’ kylien ryhmät. Kehitys on osin sattumanvaraista, osin kylälaisten ja yritysten aktiivista toimista aiheutuneita. Menestyvät kylät ovat korkeatasoisen maaseutu-asumisen alueita.”

Kylien tulevaisuus osana koko kaupunkiseudun kehitystä nojaa tulevaisuudessa entistä enemmän asukkaiden omatoimisuuteen. Nykyiselläänkin kylien välisessä aktiivisuudessa on suuria eroja. Esimerkiksi Honkakylässä on erittäin aktiivista toimintaa, joka on saanut uutta vauhtia kuntaliitoksesta ja uuden tien toteutumisesta. Honkakylän osalta kohonnut rakentamisinto ja vesihuollon suunnitelma edistivät yleiskaavoitusprosessia alueella. Tulevaisuuden kannalta keskeistä on varautua lentokentän laajennuksesta ja lentoliikenteen määrän kasvusta aiheutuvaan meluun. Alueen lentomelua onkin jo selvitetty.

Haastatellut palveluyrittäjät näkivät, että Seinäjoen taajaman ja Peräseinäjoen keskustaajaman välinen vuorovaikutus lisääntyy ja asutus sijoittuu nykyiselläänkin kasvaville asuinalueille. Sitä vastoin uhkana nähdään entisen Peräseinäjoen eteläisten osien kuihtuminen.

”Joskus väli Seinäjoen ja Peräseinäjoen välillä tulee täyttymään asunnoista ja taloista. Seinäjoki laajenee. Perheitä muuttaa ja tällä hetkellä kylältä ei löydy yhtään autiotaloo. Kaikki on asutettuja. Käsitykseni mukaan ihmiset siirtyvät lähemmäksi maaseutua ja isompaa tonttia. Kyllä Seinäjoki siirtyy tänne ja laajenee joka puolelle.”

”Välissä on Honkakylä, jonne valtavasti rakennetaan. Samoin myös Riskunmäkeen (...) Siellä koko ajan tehdään. Sinnepäin mennään ja kokoajan umpeutuu.”

”Vanhojen kuntakeskusten välinen alue tulee kehittymään myös jatkossa myönteisesti. Sen sijaan vanhan Pjoen kunnan eteläiset osat tulevat liitoksen myötä kuihtumaan entistä nopeammin. Porkkanarahojen käytön jälkeen ei liiemmästi investointeja tehdä. Todennäköisesti näitäkään ei olisi voitu tehdä vanhan kunnan puitteissa. Työpaikat ovat oleellisin vaikuttava asia siihen missä ihmiset asuvat. Harrastusmahdollisuudet tms. tulevat sen mukaan onko käyttäjiä. Käyttäjiä on, jos on asukkaita. Kaavoituksella eteläisestä Seinäjoesta voidaan tehdä mielenkiintoinen vaihtoehto ahtaalle asumiselle keskustassa. Etenkin lapsiperheille väljyys on oleellinen asia.”

Myös eläytymiskirjoituksissa tulevaisuuden asutusrakenne kuvattiin kokonaisuudessaan keskittyvänä. Peräseinäjoen keskustaajaman asutusrakenteen nähtiin tulevan kymmenen vuoden aikana tiivistyvän ja Seinäjoen kaupunkirakenteen kasvavan etelään päin. Tärkeinä teemoina esiin nostettiin asuinalueiden laadukkuus, viihtyisyys ja omaleimaisuus. Uutena mahdollisuutena esiin nostettiin myös muun muassa asuntomessujen järjestäminen Seinäjoella.

[Vuoteen 2017 mennessä] ”Kirkonseudulla hautausmaata on laajennettu ja vanhaa asutusta tiivistämään on rakennettu vuokra- ja palveluasuntoja. Ympäristöä on viimeistely ja se on toimiva ja viihtyisä. Kylien liepeille on rakennettu isoja pientaloja, kaikki eivät sovellu maalaismaisemaan.”

”Kirkonkylästä on muodostunut viihtyisä ja omaleimainen taajama, joka houkuttelee asukkaita Seinäjoen keskustasta. Etenkin luovien alojen ihmiset suosivat persoonallista ja rauhallista kylämiljöötä. Riskunmäessä ja sen lähellä asuu lapsiperheitä, joille on ra-

kennettu riittävät lähipalvelut. Pienimmät kylät ja haja-asutusalueet ovat edelleen menettäneet asukkaitaan ja väestö on ikääntynyt.”

”Todennäköisesti Seinäjoki levittäytyy kohti Peräseinäjokea, vaikutukset syvemmmälle Peräseinäjoelle vähäisiä. Kaupungin läheisyys tarkoittaa kuitenkin, ettei asukasmäärä vanhan kunnan alueella vähene.”

”...Seinäjoella kiinnitetty huomiota laadukkaiden ja viihtyisien asuinalueiden toteuttamiseen. Valtaväylien (ohikulkutiet ym.) rajaaman ‘tehokkaan ja intensiivisen’ asumisen ulkopuolella varsinkin Honkakylä–Peräseinäjoki-suunta on kehittynyt maaseutumaisen ja luonnonläheisen asumisen imagolla. Tämä juuri on houkuttellut väkeä myös Etelä-Suomesta.”

”Keski-Seinäjoen ja Etelä-Seinäjoen alueella oli myös useita Seinäjoen asuntomessujen (2012) ekologisen ja energiatehokkaan rakentamisen esimerkkikohteita.”

Viimeisimpien tutkimusten mukaan etätyötä tehdään edelleen varsin vähän Suomessa. Niin sanottu etätyö tai hajautettu työ varmaankin lisääntyy vähin erin, mutta toisaalta on myös niin, että työelämä muuttuu siten, että koko etätyön käsite alkaa vanhentua käsiin. Työ ja vapaa-aika sekoittuvat entistä enemmän keskenään yhä useammilla palkkatyötä tekevilläkin, ja työnteon tilallinen sidos heikkenee. Näin ollen etätyöllä ei ole sinänsä niin suurta merkitystä. Tämä ei suinkaan tarkoita, ettei työtä tehtäisi kotona tai kotoa käsin vaan päinvastoin; koti on yksi työnteon paikoista, mutta työtä tehdään niin asiakkaiden luona, liikennevälineissä kuin eri työpisteissäkin. Näin ollen esimerkiksi tietoliikennetyksien on oltava erittäin hyvät ja esimerkiksi lentokentän ajallista läheisyyttä entisen Peräseinäjoen asuinalueille tulisi markkinoida entistä enemmän.

”Lentokentän kautta tulee mahdollisuuksia, ihmisiä, joilla on mahdollisuus tehdä etätyötä ja matkustaa lentokoneella. Hyvä kulkuyhteys lentokentälle asti.”

5.3 Elinkeinojen kehittyminen

Tulevaisuustyöryhmään osallistuneiden kirjoituksissa yrittäjyyden toimintaedellytyksiä kokonaisuudessaan kuvattiin melko vähän, mutta maatalousyrittäjyys nostettiin esiin positiivisessa mielessä ja uskottiin alkutuotannon säilymiseen alueella. Käytännössä työpaikkojen väheneminen maataloudessa ja tilakokojen suureneminen ovat tapahtuvia kehityskulkuja. Uudentyyppinen maaseutuyrittäjyys, kuten hyvinvointipalveluala, ja tuotantosuuntien muuttuminen, kuten esimerkiksi energiakasvien viljely, nähtiin kuitenkin kompensoivan työpaikkojen menetyksiä. Seinäjoen ja koko Etelä-Pohjanmaan profiloituminen vahvasti elintarvikkeiden tuottajaksi ja elintarvikeklusterin veturiksi nähtiin tukevan maatalouden kehitysnäkymiä. Lisäksi Maaseutuviraston vakiintumisen nähtiin tuovan työpaikkojen lisäksi oheistoimintoja, jotka vahvistaisivat elintarvikeklusteria.

Entisen Peräseinäjoen kunnan alueen teollisuuden säilymiseen ja kehittymiseen metallialan ympärillä luotettiin. Alueen metalliteollisuuden keskittymä on kasvanut ja vahvistunut ja on nykyiselläänkin kasvava. Jatkossa työpaikkakehitys riippuu yritysten sijoittumispäätöksistä. Liikenteellinen sijainti on yrityksille hyvä, ja Peräseinäjoen alue kiinnostaa yrityksiä nyt enemmän kuin esimerkiksi kymmenen vuotta sitten. Myös kaavoituksessa tulee huomioida se, että yrityksillekin on oltava tarjolla teollisuustontteja. Käytännöllisenä ehdotuksena esitettiin esimerkiksi ”vastaanottohalleja” aloittaville yrityksille.

”Aloittaville yrityksille pitää järjestää vastaanottotiloja. Elikkä olisi 100–150 neliötä tilaa, jossa kaveri voisi perustaa yrityksen ja olla siinä pari kolme vuotta. Sen jälkeen sen näkee, onko se pystyssä sen aikaa kun saa avustusta vai jatkaako toimintaa myös sen jäl-

keen. Sellaista hallia Peräseinäjoellakaan ei tällä hetkellä ole. Kaveri pääsisi kokeilemaan siipiään tällä tavalla ja pystyisi olemaan vuokralla edullisesti..."

Metallialan työpaikkojen varaan ei kuitenkaan voida yksinomaan tulevaisuutta rakentaa, sillä metalliala on hyvin miesvaltainen. Esimerkiksi metallin jäsenrekisterin mukaan vuonna 2005 jäsenistöstä oli naisia noin 20 prosenttia (Kauppinen 2005), ja alueelle pitäisi saada lisää myös niin sanottuja naistyöpaikkoja.

Toinen tulevaisuuden kannalta merkittävä elinkeinotoiminnan haara on matkailutoiminta Kalajärven alueella. Vaikka nykyisellään tilanne on hyvä ja alue on kehittynyt valtakunnallisestikin tunnustetuksi matkailualueeksi eritoten karavaanareiden keskuudessa, on kuitenkin alueen matkailullisen vetovoiman lisäämiseen panostettava jatkossa. Julkisuudessakin esitetyt ideat Kalajärven alueelle toteutettavasta siirtolaisuuden ympärille rakentuvasta "teemapuistosta" vaikuttaisivat toteutuvan pienimuotoisemmin osana Siirtolaisuusinstituutin toimintaa tukien toki osaltaan alueen matkailua.

Ongelmana matkailutoimialalla on se, että kehittämisponnisteluista huolimatta koko maakunnassa matkailun kehittäminen on suhteellisen nuorta eikä esimerkiksi kulttuurihistorian hyödyntäminen osana matkailutuotteita ole vielä lunastanut lupauksiaan. Kulttuurimatkailun kehittäminen olisi kuitenkin kasvava ala maaseutualueilla. Laajemmin kulttuuriyrittäjyyden kehittämistä tarkasteltaessa maaseutualueilla toimialoista lähinnä kulttuurimatkailu (matkailun kulttuuriset oheistuotteet ja -palvelut) voisi olla tulevaisuuden mahdollisuus.

"Peräseinäjokea yritetään pitää hengissä, niin tuo Kalajärven alue on sellainen voimakas, että mitä sen ympäristöön tulee ja mitä on suunnitteilla. Jos kaikki toteutuu, niin se tuo lisää matkailijoita. Jos ajatellaan hyvinvoinnin pysyvän tai lisääntyvän niin silloin on varaa. Luottamus tulevaisuuteen on."

Kokoavasti voidaan siis todeta, että elinkeinotoiminnan kannalta entisen Peräseinäjoen alueen tulevaisuuteen vaikuttavat keskeisesti alueen metallialan keskittymä ja Kalajärven matkailualue. Tärkeää on erityisesti vahvistaa metallialan toimintaedellytyksiä. Kalajärven osalta puolestaan alueen valtakunnallisen statuksen vahvistaminen edelleen on olennaista. Metallialan keskittymän ja Kalajärven alueen menestyminen ovat ratkaisevan tärkeitä tekijöitä myös alueen palveluiden kannalta. Asuminen ja palvelut puolestaan ovat vastavuoroisesti kytkeytyneet toisiinsa: hyvät palvelut houkuttelevat asukkaita ja pitävät näitä alueella, kun taas väestöpohjan riittävyys takaa palveluiden jatkumista.

6 Yhteenveto

Peräseinäjoen alueen tulevaisuudennäkymiin suhtaudutaan kokonaisuudessaan hyvin myönteisesti. Minkään ei erityisesti nähdä uhkaavan alueen kehitystä, joten näkymät tulevan kymmenen vuoden päähän ovat hyvät. Peräseinäjoen alueen etuna on muun muassa jo nyt hyvä ja tulevaisuudessa paraneva saavutettavuus esimerkiksi isompiin kaupunkiseutuihin verrattuna. Toisin sanoen isommista kaupunkikeskuksista alueelle muuttavien näkökulmasta tarkasteltuna aikaetäisyys on kohtuullisen pieni Seinäjoen keskusta ja vastaavasti sivukyliltä Peräseinäjoen keskustaajamaan.

Selvitysmiehet päätyivät raportissaan esittämään, että Seinäjoki, Nurmo ja Ylistaro päättäisivät kuntaliitoksen tekemisestä siten, että kuntaliitos voitaisiin toteuttaa vuoden 2009 alusta. Tärkeimpänä perusteluna selvitysmiehet pitivät sitä, että kuntaliitos loisi edellytykset Seinäjoen kaupunkiseudun positiivisen, tavoitteiden mukaisen kehityksen turvaamiseen parantamalla suhteellista kilpailukykyä kaupunkikeskusten joukossa ja että liitos mahdollistaisi myös menojen kasvun hillinnän ja turvaisi tulevaisuudessa riittävän ja tasapuolisen palvelutason koko kaupunkiseudun alueella. (Meklin & Paatelainen 2006, 54.)

Mahdollisista tulevista kuntaliitoksista ei nähdä seuraavan kovinkaan suuria muutoksia Peräseinäjoen alueelle. Esimerkiksi itäväylällä ja kuntaliitoksilla on joitain heijastusvaikutuksia, mutta vaikutukset eivät ole kovinkaan merkittäviä suuntaan tai toiseen. Vaikka tulevien kuntaliitosten tai itäisen ohikulkutien toteutuminen tai toteutumatta jääminen seuraavan kymmenen vuoden aikana eivät aiheuttaisikaan radikaaleja muutoksia Etelä-Seinäjoen alueen kehitykselle, ovat ne kuitenkin prosesseja, joihin tulee valmistautua.

Mahdollisista tulevista liitoksista riippumatta näyttää siltä, että Seinäjoen asutusrakenne leviää etelän suuntaan. Tähän vaikuttavat itäisen ohikulkutien ohella myös muun muassa sopiva tonttitarjonta ja osittain myös lentokentän laajennus. Kalajärven alueen vetovoiman voidaan myös olettaa kasvavan. Haasteena näissä prosesseissa on yhtäältä meluhaittojen rajaaminen lentokentän lähiympäristössä ja toisaalta vakituisen ja tilapäisen vapaa-ajan asumisen yhteensovittaminen Kalajärven alueella.

Kenties näitä kehityskulkuja oleellisempaa on havaita, että koko Etelä-Pohjanmaan menestyminen tulevaisuudessa riippuu Seinäjoen ja sen lähialueiden kasvusta. Alueiden välistä kilpailua käydään koko ajan eri tasoilla. Kaupunkiseudut kilpailevat keskenään yhä enemmän ja toisaalta yhden kunnan sisällä kylissä tai kaupunginosissa täytyy alueen asukkaiden itse ottaa voimakkaammin kehityksen avaimet käsiinsä. Asukkaiden aktiivisuus korostuu tulevaisuudessa entisestään niin edunvalvonnassa, aluemarkkinoinnissa kuin palvelujen järjestämisessä. Kaupunkiorganisaation roolina on entistä selkeämmin olla kehityksen puitteiden luoja tilanteessa, jossa varsinaisen kehityksen tekevät ihmiset ja yritykset.

Haasteena seuraavan kymmenen vuoden aikana onkin, miten eteläinen Seinäjoki kehittyy Etelä-Pohjanmaan maakuntakeskuksen kaupunginosana ja millainen profiili sille muodostuu. Joka tapauksessa maakuntakeskuksen kehysalueet profiloituvat asuinalueina, jolloin Etelä-Seinäjoen aluetta tulee kehittää elinvoimaisena pk-yritysten ja maaseutumaisen asumisen alueena. Halukkuutta muuttaa alueelle edesauttaisi kaupallisten palvelujen kehittäminen työmatkan varrelle, käytännössä Seinäjoki–Peräseinäjoki-tien varteen, sillä nykyisellään kaupalliset palvelut keskittyvät Seinäjoen pohjoispuolelle.

Eteläisen Seinäjoen kehittymiseen vaikuttavat myös muut kuin paikalliset ja valtakunnalliset tekijät. Muuttuvan maailmantilanteen vaikutus alueen kehitykseen näkyy esimerkiksi energian hinnan kautta. Työ-, asiointi- ja vapaa-ajanmatkustamiseen vaikuttaa tulevaisuudessa energian hinta ja saatavuus. Vaikka yhtäältä ihmisten elin- ja asiointipiirin voidaan olettaa jatkavan laajentumistaan, energian hinnan mahdollinen kohoaminen suhteessa ihmisten tulotasoon voi rajoittaa ja hidastaa laajentumista.

Tulevaisuuden skenaario muodostuu aineistojen perusteella pääosin positiiviseksi. Parhaimmillaan Peräseinäjoen alue hyötyy merkittävästi asutuksen leviämisestä Seinäjoelta etelään päin. Positiivisen kehitysskenaarion mukaan itäväylä rakennetaan nopeasti, minkä jälkeen liikenne helpottuu ja kaupan alan palvelut kehittyvät eteläisen seinäjoen alueella. Kehityksen myötä Peräseinäjoen ja Seinäjoen välinen etäisyys ei absoluuttisesti lyhene, mutta mielikuvien tasolla keskustajamat lähenevät toisiaan. Tämä lisää edelleen asuintonttien kysyntää, mikä puolestaan edistää tonttien tarjontaa.

LÄHTEET

- Airaksinen, J. & Haveri, A. & Vallo, M. (2005). Seutuyhteistyön tilinpäätös. Seutukuntien tuki -hankkeen loppuarvio. Kunnallistutkimuksia. Tampere, Tampereen yliopistopaino.
- Etelä-Pohjanmaan alueellinen ennakointi (2006). Väestö. 14.9.2006. <http://etelapohjanmaa.fi/ennakointi/>.
- Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava. Kaavaselostus 23.5.2005 (2005). Seinäjoki, Etelä-Pohjanmaan liitto, julkaisu A:16.
- Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010. (2006). Seinäjoki, Etelä-Pohjanmaan liitto, julkaisu A:23.
- Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2030. (2006). Seinäjoki, Etelä-Pohjanmaan liitto, julkaisu A:17.
- Friskén, F. & Norris, D. F. (2001). Regionalism reconsidered. *Journal of urban affairs*, 23:5, 467–478.
- Haveri, A. (2002). Kuntarajojen sopeuttamisen perusmekanismit ja näköalat. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 1:2002, 7–21.
- Haveri, A. & Laamanen, E. & Majoinen, K. (2003). Kuntarakenne muutoksessa? Tutkimus kuntajaon muutostarpeista tulevaisuudessa. Helsinki, Suomen kuntaliitto, Acta-sarja nro 155.
- Heikkinen, T. (1998). Kansainvälistyvän kaupungin imago ja identiteetti – Helsinki eurooppalainen kulttuuripääkaupunki 2000. *Alue ja Ympäristö* 27:2, 47–62.
- Heiskanen, U-M. & Kahila P. (2006). Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos. Seinäjoki, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, julkaisuja 9.
- Kansalaismielipide ja kunnat. Ilmapuntari 2005. Kunnallisalan kehittämissäätö, Helsinki, Pole-Kuntatieto, Polemia-sarjan julkaisu numero 60.
- Kaskinen, J. (2003). Onko elinkeinopolitiikalla tulevaisuutta? Kuntien ja seutujen elinkeinopolitiikan tulevaisuusbarometri. Helsinki, Suomen Kuntaliitto. Acta-sarja nro 159.
- Katajala, V. (2005). Seudulliset elinkeinoyhtiöt aluekehittämisen verkostossa. Tampereen yliopisto. Kauppa ja hallintotieteiden tiedekunta. Yhdyskuntatieteiden laitos. Aluetieteen pro gradu -tutkielma.
- Keating, M. (1998). The new regionalism in western Europe. Territorial restructuring and political change. Cheltenham, Edward Elgar.
- Kostiainen, J. (2001). Kaupunkimarkkinointi globaalissa kilpailutilanteessa. Esimerkkeinä Jyväskylän, Tampereen ja Turun kaupunkiseudut. Teoksessa Kostiainen, Juha (toim.) Tarinoita ja tutkimuksia kaupunkimarkkinoinnista. Helsinki, Suomen kuntaliitto, Acta 141.
- Kostiainen, J. (2002). Urban Economic Policy in the Network Society. Tampereen yliopisto, Acta Electronica Universitatis Tampereensis 197.
- Kauppinen, V. (2005). Metallimies ja -nainen. Metallityöväen liiton tutkimustoiminnan julkaisuja.SAK:n järjestötutkimus 2005. Pori, Kehitys Oy.
-

-
- Kytö, H. & Tuorila, H. & Leskinen, J. & Aatola, L. (2006). Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat. Kuluttajatutkimuskeskus, Muuttuva maallemuuttaja. Maallemuuton elämäntavat ja maallemuuton mukanaan tuomat muutokset. Kerava, Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 5:3/2006.
- Leinamo, K. (2004). Kuntaliitoksen jälkeen. Kuntien yhdistymisen vaikutukset liitosalueiden näkökulmasta. Vaasa, Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, julkaisu No 111.
- Leinamo, K. (2003). Maaseudun kutsu: näkemyksiä eläkeläisten maallemuutosta ja kakkosasumisesta. Vaasa, Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, julkaisu 106.
- Linnamaa, R. (2004). Verkostojen toimivuus ja alueen kilpailukyky. Tampere, HAUS kehittämiskeskus Oy. HAUS-julkaisuja 1/2004.
- Meklin, P. & Paatelainen, S. (2006). Seinäjoen, Nurmon ja Ylistaron voimavarojen kokoamista ja yhdistymistä koskeva selvitys. Selvitysmiesten ehdotus perusteluineen. 13.4.2007. <http://www.seinajoki.fi/sny/ajankohtaista.html/8359.pdf>.
- Mitchell, C. C. J. A. (2004). Making sense of counterurbanisation. *Journal of Rural Studies* No. 7, 20, s. 15–34.
- Paloheimo, A. (2000). Kuntalaisten tyytyväisyys Peräseinäjoen palvelutarjontaan. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, talouden ja hallinnon koulutusohjelman opinnäytetyö.
- Pekkanen, J, Maijala, O, Piispanen, E, ym. (1997). Maaseudun kilpailukykyisyys asuinympäristönä: esimerkkinä Hämeenlinnan seutu. Espoo, teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja B:74.
- Pienten ja keskisuurten kaupunkiseutujen innovaatioympäristöjen kehittämissuunnitelma. (2007). Aluekeskusohjelman verkostojulkaisu 1/2007. Seinäjoki, innovaatio ja osaaminen -verkosto / Seinäjoen Teknologiakeskus Oy.
- Puustinen, S. (1998). Kuohuttava kuntaliitos. Tutkimus kolmen kuntaliitoksen edellytyksistä ja esteistä. Helsinki, Suomen kuntaliitto. Acta-sarja nro 89.
- Rubin, A. 2002. Skenaariopolut tulevaisuuteen. 15.3.2007. http://nexusdelfix.internetix.fi/fi/sisalto/materiaalit/2_metodit/2_skenarix?C:D=61592&C:selres=61592
- Seinäjoen kaupunki, kaavoituskatsaus 2006. 10.4.2007. http://www.seinajoki.fi/tekniikka/kaupunkisuunnittelu_ja_kaavoitus/kaavoituskatsaus.html.
- Seinäjoen muuttoliike (2004). Seinäjoen kaupunki/kehittämisspalvelut. Seinäjoen maistraatti / kuukausittaiset muuttoliiketilastot. Julkaisematon.
- Seinäjoen muuttoliike (2005). Seinäjoen kaupunki / kehittämisspalvelut. Seinäjoen maistraatti/kuukausittaiset muuttoliiketilastot. Julkaisematon.
- Sotarauta, M. & Linnamaa, R. (1997). Kaupunkiseudun elinkeinopolitiikka ja prosessien laatu: Tampere, Turku, Oulu, Seinäjoki, Vammala ja Parkano Benchmarking-vertailussa. Tampere, Tampereen yliopisto, Aluetieteen ja Ympäristöpolitiikan laitos, sarja A 19.
- Sotarauta, M. (toim.) (1999). Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Helsinki, Suomen Kuntaliitto, Acta-sarja nro 106.
- Stockdale, A. & Findlay, A. & Short, D. (2000). The Repopulation of Rural Scotland: Opportunity and Threat. *Journal of Rural Studies* 16, 243–257.
-

- Swanstrom, T. (2001). What we argue about when we argue about regionalism. *Journal of urban affairs*, 23:5, 479–496.
- Talvitie, J. (2000). Kunta vai maakunta? Globalisaatio ja regionalismi. *Vammala, Kunnallisan kehittämissäätö, Polemia-sarjan julkaisu nro 36*.
- Valtateiden 19 ja 18 rakentamisen aluetaloudelliset vaikutukset (2005). Seinäjoki, Etelä-Pohjanmaan liitto.
- Vartiainen, P. (1990). Joensuun seutu: näkökulmia kehittämiskeskusteluun. Joensuu, Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita nro 11/1990.
- Vähittäiskaupan palveluverkko Mitoitus ja sijoittuminen Etelä-Pohjanmaan alueella erityisesti kaupan suurmyymälärakenteen näkökulmasta (2001). 16.4.2007. <http://www.epliiitto.fi/upload/files/palverlopp.pdf>
- Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu (2007). 20.2.2007. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=230&lan=fi>
- Yritys-Suomi-palvelujen liiketoimintasuunnitelma (2006). Helsinki, kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisu 30/2006.
- Zimmerbauer, K (2005). Seutukuntien imagon kehittämisen haasteet. Etelä-Pohjanmaan seutukuntien tunnettuuden ja identiteetin tarkastelua. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1:2005*, 8–21.
- Zimmerbauer, K. & Kahila, P. (2006). Seinäjoki-Peräseinäjoki kuntayhdistymisprosessin seuranta tutkimus. Seinäjoki, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, julkaisu 8.
- Sanomalehtiaineisto: Ilkka 19.1.2007.
-

LIITE 1. Tulevaisuustyöryhmäkokoontumisten keskusteluteemat

I KOKOONTUMISKERTA

- Seinäjoen itäisen ohikulkutien I vaihe (eteläinen osa) valmistunee lähivuosina. Ohikulkutie ylittää Eskoon ja Ämmälänkylän teiden välistä Peräseinäjoentien (seututie 694).
 - Millaiseksi arvelisitte ohikulkutien ja Peräseinäjoentien liittymä-alueen kehittyvän?
 - Millaisia palveluja alueelle syntyy, entä millaista yritystoimintaa?

- Mihin itäisen ohikulkutien vaikutuksesta todennäköisesti syntyisi uusia työpaikka-alueita? (minkä alan työpaikkoja?)

- Millaisena näette Seinäjoen lentoaseman alueen tulevan kehityksen (mm. suunnitteilla oleva logistiikkakeskus) ja sen heijastusvaikutukset Peräseinäjoen alueelle?

- Tuleeko itäisen ohikulkutien vaikutuksesta syntyään uusia asuinalueita? Entä miten tuleva tie vaikuttaa olemassa oleviin asuinalueisiin tai niiden houkuttelevuuteen? (erityisesti Peräseinäjoen alueella)

- Miten uusi tie valmistuttuaan vaikuttaa työ-, asiointi ja vapaa-ajanmatkoihin (saavutettavuuteen) Peräseinäjoen alueen näkökulmasta?

- Miten Peräseinäjoen alueen palveluyrittäjät hyötyvät tulevasta ohikulkutiestä? Entä onko näköpiirissä uhkia alueen palveluyrittäjyydelle? (mitä aloja hyödyt/uhat erityisesti koskisivat?)

- Entä miten alueen muut yrittäjät hyötyvät tulevasta ohikulkutiestä? Entä onko näköpiirissä uhkia alueen muulle yrittäjyydelle? (mitä aloja hyödyt/uhat erityisesti koskisivat?)

II KOKOONTUMISKERTA

- Millaisena näette tulevaisuuden elinkeinorakenteen Peräseinäjoen alueella? Tapahtuuko seuraavan kymmenen vuoden aikana merkittäviä muutoksia alkutuotanto-teollisuus-palvelut -suhteissa?

 - Millaisena näette alueen työpaikkakehityksen? Minkä alan uusia työpaikkoja voisi alueelle syntyä? Onko olemassa uhkaa työpaikkojen katoamisesta?

 - Millaisena näette kunnallisten palveluiden tilanteen Peräseinäjoen alueella kymmenen vuoden kuluttua? (sosiaali- ja terveystyöpalvelut, opetus ja sivistystyöpalvelut, tekniset palvelut)

 - Muuttuuko ihmisten asiointikäyttäytyminen seuraavan kymmenen vuoden aikana (missä ostokset tehdään, mistä palveluja haetaan jne.)? Mitä mahdolliset muutokset vaikuttaisivat Peräseinäjoen alueen kehitykseen?
-

- Mitä sellaisia kaupallisia palveluita, mitä nyt saa Peräseinäjoen keskustaajamasta, ei saa kymmenen vuoden kuluttua? Entä toisinpäin?
 - Millainen on erikoisliikkeiden tilanne Peräseinäjoen keskustaajamassa vuonna 2017?

 - Miten työn teon tavat sekä työn ja vapaa-ajan suhde muuttuvat seuraavan kymmenen vuoden aikana? (esim. lisääntykö etätö jne.) Mitä heijastusvaikutuksia mahdollisilla muutoksilla voisi olla Peräseinäjoen alueen kehitykseen?

 - Millaisia muutoksia ihmisten asumistottumuksissa tapahtuu seuraavan kymmenen vuoden aikana? (esim. maaseutumaisen asumisen lisääntyminen, vuokra-asuntojen tarve Peräseinäjoen alueella, vapaa-ajan asuminen/kakkosasuminen Kalajärven alueella jne.) Miten tämä tulisi ottaa huomioon kaavoituksessa?

 - Mitkä kylät tai asuinalueet näette kasvavina ja elinvoimaisina vuonna 2017? Entä missä tapahtuu "näivettymistä"? Mistä tekijöistä kasvu tai näivettyminen johtuu?

 - Miten näette mahdollisten tulevien kuntaliitosten vaikuttavan Peräseinäjoen alueen kehitykseen?

 - Yhteenveto käydyistä keskusteluista: keinot ja välineet tavoitellun kehityksen saavuttamiseksi ja mahdollisiin uhkakuviin reagoimiseksi.
-

HELSINGIN YLIOPISTO

Ruralia-instituutti